

A photograph of a person riding a horse away from the camera on a dirt path. The rider is wearing a dark shirt, dark pants, and a dark cap. The horse is brown. The path is flanked by a cornfield on the left and dense trees and bushes on the right. The sky is clear and blue.

JAARGANG 32 NUMMER 51

BULLETIN WIJNANDSRADE

UITGAVE HEEMKUNDEVERENIGING
VRIENDEN VAN WIJNANDSRADE

'Bulletin Wijnandsrade' is het informatieblad van de heemkundevereniging 'Vrienden van Wijnandsrade', dat twee keer per jaar verschijnt en telkens weer boordevol staat met een gevarieerd aanbod aan lokaal en regionaal getinte bijdragen over vroeger en nu. Mocht ook u een artikel willen schrijven (dan wel behoefte hebben om te reageren); dat kan en daarvoor hoeft u niet in de redactie van dit bulletin te zitten. Ook interesse en inspiratie? U kunt uw bijdrage of reactie inleveren bij een van de redactie-adressen (of mailen naar w.oehlen@planet.nl).

Mocht u in het bezit zijn van oude foto's, kaarten, prenten, artikelen, enz., die betrekking hebben op Wijnandsrade en die u op een verantwoorde manier in beheer wilt geven of die u bereid bent te laten kopiëren, scannen of fotograferen; neem dan contact op met een van onze bestuursleden. Hetzelfde geldt voor historische attributen of (mogelijke) archeologische vondsten uit de bodem in en rondom Wijnandsrade. De namen en telefoonnummers van onze bestuursleden staan achter in dit bulletin.

Aan deze editie is een acceptgirokaart toegevoegd voor de betaling van de jaarlijkse contributie. Wij hopen dat u uw bijdrage weer zult storten, ter bestrijding van onze onkosten. De contributie is vrij, maar bedraagt minimaal € 10,- per jaar. Wij gaan ervan uit dat de leden die ons bulletin per post ontvangen dit bedrag verhogen tot minimaal € 15,-. Uiteraard zijn wij dankbaar, mocht uw bijdrage hoger uitvallen. Want vele (sterke) schouders maken het werk van uw heemkundevereniging wat lichter.

Vandaag de dag staat er in veel huishoudens een computer en beschikken steeds meer mensen over een e-mailadres. Vermoedelijk geldt dit ook voor een groot aantal Vrienden van Wijnandsrade. Het zou ons flink wat tijd en portokosten schelen, wanneer wij onze berichten voortaan per e-mail zouden kunnen versturen.

Daarom vragen wij onze leden die over een e-mailadres beschikken dat aan ons door te geven; ook aan de leden die dit al eerder hebben gedaan, omdat ons complete mailadressenbestand onlangs bij een computercrash verloren is gegaan. Wij verzoek u uw e-mailadres te sturen naar: ria.marell@home.nl. Uiteraard blijven wij onze berichten ook op de ouderwetse manier doorgeven aan de leden, die nog geen gebruik maken van internet.

Bij de voorpagina

Wijnandsrade, het centrum van de paardengemeente Nuth (foto gemaakt nabij manege De Blauwe Steen).

BULLETIN WIJNANDSRADE

Uitgave van de heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade

Jaargang 32, nummer 51 (zomer 2013)

Redactie

Eppo Brongers, Jan Jansen, Jack Jetten, Jos L'Ortye, Wiel Oehlen, Esther Steins, Hans Toonen

Fotografie

Jan Jansen (tenzij anders aangegeven)

Grafische vormgeving

Jasmijn Nicolaes

Redactie-adres

Wiel Oehlen, Swier 47, 6363 CL Wijnandsrade (w.oehlen@planet.nl)

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	pag. 4
In memoriam	pag. 5
Goud in Handen	pag. 6
Wie is wie in Wijnandsrade?	pag. 7
Verenigingsnieuws	pag. 8
Het Limburgse schutterswezen existeerde ook in Wijnandsrade en Swier (I)	pag. 12
De dood van Kolonel Wilhelm von dem Bongart	pag. 15
Moordaanslag op de Vink	pag. 21
Het Hellerrondje	pag. 28
De Heilige Isidorus neemt bezit van de gemeente Nuth	pag. 29
Pastoor Pluijmaekers van Wijnandsrade	pag. 33
De wielercarrière van Jan Janssen begon in Wijnandsrade	pag. 45
Gemengd nieuws	pag. 46
Terloops	pag. 48
Colofon	pag. 50

Voorwoord

Beste Vrienden van Wijnandsrade,

Onze vereniging heeft er weer twee nieuwe ereleden bij. Burgemeester Hubert Vos is bij zijn vertrek uit onze gemeente tot erelid benoemd wegens zijn inzet voor onze gemeenschap, zijn geïnspireerde toespraken bij de uitreiking van de Trofee van Pater van der Zee, de “opstelwedstrijd”, zijn bijdragen aan Dodenherdenking, zijn belangstelling voor de geschiedenis van Wijnandsrade en zijn steun aan onze vereniging. Dank en waardering voor onze oud-burgemeester en nieuw erelid Hubert Vos.

Het andere nieuwe erelid is onze verenigingssecretaris Wiel Oehlen. Zijn vertrek uit het bestuur raakt onze vereniging in het hart. Wiel Oehlen was immers de man die op vóór- en achtergrond actief was voor de vereniging. Van regelingen tot geïnspireerde en inspirerende teksten, van discussies over doel of toekomst van onze vereniging tot de relaties tussen leden en bestuursleden: Wiel Oehlen had altijd een waardevolle en stimulerende bijdrage. Dank daarvoor. We hebben hem erelid gemaakt in de hoop dat we hem dan niet zo erg zullen missen. Wiel blijft overigens wel veelzijdig actief in de redactie van het Bulletin om de inhoudelijke kwaliteit en deadlines te waarborgen. Ook daarvoor zijn we Wiel dankbaar.

Wiel Oehlen is intussen als secretaris opgevolgd door Jo Luijten. Als Jo Luijten niet onze nieuwe secretaris was geworden, weet ik niet of we het gat dat door het vertrek van Wiel Oehlen was geslagen, hadden kunnen opvullen. De organisatorische kwaliteiten, de kennis van de geschiedenis en cultuur van onze gemeenschap en het enthousiasme van Jo Luijten maken dat we de toekomst opgewekt tegemoet kunnen zien. Ook op deze plaats heet ik Jo van harte welkom als nieuw bestuurslid en secretaris van onze vereniging.

Het vorige Bulletin, beste lezer, was het vijftigste Bulletin van onze vereniging. De redactie van het Bulletin opereert min of meer onafhankelijk van het verenigingsbestuur. De heemkundevereniging wil een verenigingsblad waarin de geschiedenis, cultuur, actualiteit en leefomgeving van Wijnandsrade aan bod komen. De heemkundevereniging stelt daarvoor de middelen beschikbaar. De redactie van het Bulletin kan het verenigingsblad in grote vrijheid maken. Deze constructie heeft vijftig mooie Bulletins opgeleverd: de lat ligt intussen erg hoog. Dat horen we ook wel van andere verenigingen: het lukt de meeste verenigingen niet om in ijzeren regelmaat twee keer per jaar een goed blad te maken. Het is dus nog maar de vraag of de redactie van het Bulletin erin slaagt om ook het 51ste Bulletin weer tot een succes te maken. Oordeelt u zelf: hier ligt het voor u.

Wilfried Dabekaussen
(Voorzitter Vrienden van Wijnandsrade)

(foto: Mieke Crijns)

In memoriam

Op woensdag 8 mei 2013 overleed ons erelid Tiny Kickken-Senden op 81-jarige leeftijd. Tiny was een verenigingsvrouw pur sang, die zich gedurende meer dan vijftientig jaar voor onze vereniging heeft ingezet. Zij was een van onze bestuursleden van het eerste uur, die met haar hartelijke, innemende en bescheiden persoonlijkheid altijd voor iedereen klaar stond. Wij zijn haar veel dank verschuldigd.

Het bestuur

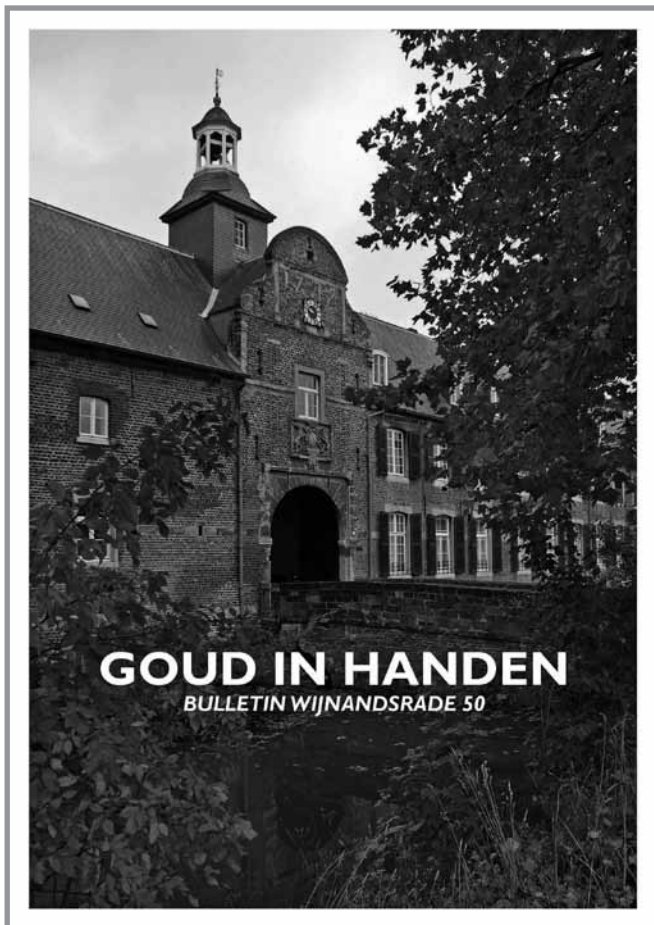

Tiny Kickken-Senden

Goud in Handen

In december verscheen het vijftigste nummer van Bulletin Wijnandsrade; 'een gouden boekje over een gouden dorpje', met zevenentwintig persoonlijke bijdragen van (oud-) inwoners over hun dierbaarste plekje in Wijnandsrade en een sfeervolle foto-impressie van ons dorpje.

Uit de ontvangen reacties valt af te leiden dat 'Goud in Handen' in goede aarde is gevallen. Ook de hogere oplage was geen enkel probleem. De vierhonderd gedrukte exemplaren zijn inmiddels nagenoeg allemaal uitverkocht. Zolang de voorraad strekt ligt nog een beperkt aantal exemplaren bij wolwinkel 't Sjtübke in Wijnandsrade en bij fotograaf Rade in Nuth (verkoopprijs € 6,-).

Het jubileumnummer 'Goud in handen'

Wie is wie in Wijnandsrade?

Rectificatie

Mijn moeder is geabonneerd op Bulletin Wijnandsrade. Bij mijn bezoeken aan haar lees ik het bulletin altijd door. Vaak rouleren de nummers onder de andere kinderen, voordat zij worden gearchiveerd. Wijnandsrade en vooral Swier blijven mij altijd zeer dierbaar.

Onlangs verscheen de jubileumuitgave nummer 50. Op pagina 84 zag ik tot mijn vreugde een groepsfoto van mijn lagere schoolklas. Geweldig om die te zien. Ik herkende iedereen meteen. Helaas stonden er in de toewijzing van de namen een paar foutjes. Degenen die dit aangaat, zien dit natuurlijk wel. Van de andere kant is het natuurlijk wel van belang, dat zo'n belangrijk document correct is.

Hieronder de juiste namen:

- 20 Ad Herveille
- 21 Jo Kerkhofs
- 22 Wiel Nuy
- 23 Rob Eurlings
- 24 Marius Suppers

De rest klopt!

Rob Eurlings (Heerlen)
zoon van mevrouw Eurlings-Rietra (Swier)

1966

1. Herman Storms ?, 2. Hub Erens, 3. Jeanette Driessen, 4. Marjo Wetzels, 5. Marianne Petit, 6. Carry Ports, 7. Ans Heugen, 8. Harrie Laeven, 9. Monique Bohl, 10. John Bruls, 11. Jan Quadackers, 12. Jos Vaessen, 13. Ben Luyten, 14. Theo Finger, 15. Wiel Packbier, 16. Jan Vaessen, 17. Theo Schreurs, 18. Kitty Bruls, 19. Roos Jongen, 20. Ad Herveille, 21. Jo Kerkhofs, 22. Wiel Nuy, 23. Rob Eurlings, 24. Marius Suppers. (foto uit het privéarchief)

Verenigingsnieuws

Onthulling van de heringerichte Motte

In de loop van 2011 is de Motte achter het kasteel in oude glorie hersteld. De acht majestueuze lindebomen, die zich op deze 'kasteelheuvel' bevinden en die loodzwaar en een gevaar voor de directe omgeving waren geworden, zijn daarbij gesnoeid en de zeldzame gele kornoeljesstruiken die zich ter plaatse bevinden, zijn van hun ondergang gered. De verdere renovatie van de Motte (waaronder het herstel van een drietal sierprieeltjes en de verbetering van de trap naar de Motte) is door de stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen (IKL) opgepakt. Naar aanleiding van die mijlpaal is de heringerichte Motte op zondag 9 september 2012, bij gelegenheid van de officiële opening van de Open Monumentendag, feestelijk onthuld.

Onthulling Motte (v.l.n.r.: Rein Krikke, Hubert Vos, Jacques van de Berg en Fons Heuts)

Jaarvergadering

Op maandag 18 maart 2013 vond de algemene ledenvergadering plaats in het gemeenschapshuis van Wijnandsrade. Voorzitter Wilfried Dabekaussen heette de 42 aanwezigen welkom, waarna enkele ogenblikken stilte werd betracht voor de overleden leden in het afgelopen jaar. De aftredende bestuursleden W. Dabekaussen, M. den Boer-Bloebaum, E. Steins en M. Marell hadden zich herkiesbaar gesteld en werden met algemene stemmen herkozen. De voorzitter liet weten dat Wiel Oehlen zijn functies als bestuurslid en secretaris, na een lange staat van dienst, thans neerlegt. Hij omschreef Wiel als een belangrijke bruggenbouwer voor de vereniging, op veel fronten actief en vooral van betekenis voor het realiseren van het Bulletin en vele andere publicaties. Als blijk van waardering werd hij benoemd tot erelid van

de vereniging. Viel kreeg daarbij een stevig applaus. Als zijn opvolger binnen het dagelijks bestuur, en in de functie van secretaris, heeft Jo Luijten zich kandidaat gesteld. De algemene ledenvergadering ging hiermee unaniem akkoord. De voorzitter gaf vervolgens een overzicht van de belangrijkste verenigingsactiviteiten in het jaar 2012, waarna penningmeester Rein Krikke een toelichting gaf op de exploitatierekening 2012. Op advies van de kascontrole commissie werd hem décharge verleend. Na de pauze volgde een boeiende lezing en diapresentatie door historicus Luc Wolters over het wezen en geschiedenis van de Limburgse schutterijen in het algemeen en de voormalige schutterijen van Swier en Wijnandsrade in het bijzonder.

De Dodenherdenking

In 1986 is nabij de St. Stephanuskerk een gedenksteen geplaatst ter herinnering aan de geallieerde soldaten, die tijdens de Tweede Wereldoorlog in ons dorp zijn gesneuveld. Sindsdien is het een traditie ter plekke op 4 mei een dodenherdenking te houden. Deze plechtigheid is een initiatief van onze heemkundevereniging, die deze bijeenkomst jaarlijks in nauwe samenwerking met het kerkbestuur en de basisschool van Wijnandsrade organiseert.

De bijeenkomst begon dit jaar om 18.00 uur met een H. Mis in de St. Stephanuskerk, waarna een korte plechtigheid plaatsvond nabij de oorlogsplaquette bij het oude kerkhof. Naar aanleiding van het feit dat Limburg zeventig jaar geleden 'Judenfrei' is verklaard, werd deze keer binnen de gemeente Nuth extra aandacht besteed aan de Jodenvervolging in Limburg

Excursie naar Paffendorf

Met veel voldoening kan worden teruggezien op de excursie naar Paffendorf op zondag 14 april 2013. De 19 deelnemers werden met alle eerboden ontvangen en kregen een gevarieerd programma aangeboden. De heer Schrön zorgde, met veel uitleg, voor een rondleiding door de prachtige kerk, waarna een rondgang door het kerkhof vanwege de diverse graven van de Van Bongarts. Ter afsluiting van deze leerzame dag werd een expositie bezocht van de RWE. De organisatoren kunnen terugzien op een geslaagde dag.

De excursie naar Paffendorf, het gezelschap in de lezingenzaal van het kasteel (foto: Wilfried Dabekaussen)

Bedevaart naar de Basiliek van Sittard

Op zondag 5 mei trok inmiddels alweer voor de 140ste keer de jaarlijkse bedevaart van Wijnandsrade naar de Basiliek van O.L.Vrouw van het Heilig Hart in Sittard. De meeste deelnemers verplaatsen zich met het openbaar vervoer of per auto naar het station van Sittard.

Twintig sportievelingen maakten van de gelegenheid gebruik de heenweg naar Sittard te voet af te leggen. Zij vertrokken daarvoor om 6.00 uur vanuit Wijnandsrade. Na een wandeling van ongeveer 16 kilometer sloten zij zich rond 10.00 uur nabij het station van Sittard aan bij de overige deelnemers.

Vanaf het stationsplein trok het complete gezelschap onder begeleiding van de Koninklijk Erkende fanfare St. Caecilia in processie door het centrum van Sittard naar de Basiliek alwaar om 10.30 uur een H. Mis begon, die werd opgeluisterd door het Gemengd Kerkelijk Zangkoor van Wijnandsrade.

Bezoek van het mannenkoor De Zank Beegden

Op zondag 7 april 2013 bracht mannenkoor De Zank uit Beegden een bezoek aan Wijnandsrade. Bij gelegenheid daarvan luisterde het koor in de St. Stephanuskerk de H. Mis op, waarna onze heemkundevereniging voor het gezelschap als gastheer optrad en rondleidingen verzorgde in en rondom de kerk en het kasteel.

Mannenkoor De Zank is op 5 mei 1998 opgericht en telt op het ogenblik achtendertig leden. Het koor heeft een gevarieerd repertoire van ruim honderdvijftig liederen, variërend van populair tot vierstemmige concertstukken en verzorgt jaarlijks zo'n twaalf à vijftien optredens, in zalen, kerken, verzorgingshuizen en bij specifieke gelegenheden.

Jo Luijten

Nieuw erelid Wiel Oehlen, tijdens zijn functie-overdracht van secretaris aan Jo Luijten

Nieuw erelid Hubert Vos

Het Limburgse schutterswezen

existeerde ook in Wijnandsrade en Swier

Deel I van een verkorte weergave van de lezing die drs. Luc Wolters op maandag 18 maart 2013, na afloop van de jaarvergadering van de Vrienden, verzorgde.

Een Limburgs cultuurgood bij uitstek wordt gevormd door de vele schutterijen in de provincie. Het zijn verenigingen met rijke tradities en dikwijls met een hoge ouderdom. In het overgrote deel van de Limburgse plaatsen spelen de schutterijen een belangrijke rol in het gemeenschapsleven. Echter in Wijnandsrade is dat verleden tijd. Er zijn schutterijen geweest in Wijnandsrade – zelfs Swier telde er een – evenals in Nuth en Hulsberg, maar in al deze plaatsen ging het schutterswezen ter ziele. Toch is het de moeite waard om uit oogpunt van cultuurhistorie hier eens in te duiken. De rijke schutterstradities uiten zich (elders) heden ten dage nog in diverse activiteiten.

Sint-Sebastiaan Schimmert (foto: Lieske Leunissen)

Katholieke identiteit

De meeste schutterijen zijn vernoemd naar een patroonheilige. Veel voorkomende heiligen zijn bijvoorbeeld St.-George, St.-Martinus (te Vaesrade), St.-Lambertus, St.-Hubertus of natuurlijk St.-Sebastianus (te Schimmert). Daarnaast zijn veel lokale schutterijen genoemd naar de heilige die in die parochie vereerd werd. Een voorbeeld

hiervan was de St.-Bavoschutterij Nuth. Bij gelegenheid van de kerkelijke feestdag van de patroonheilige wordt er doorgaans door de schutterijen een patroonsfeest gevierd, gewoonlijk met een H. Mis met intenties voor de levende en de overleden leden van de schutterij.

Plechtige aanwezigheid

De schutterijen nemen deel aan de opulstering van geestelijke en wereldlijke festiviteiten en plechtigheden. Van oudsher betreft dit de deelname aan de processie. De vereniging heeft namelijk een katholieke identiteit, die onder meer hiermee tot uitdrukking wordt gebracht. Voorts luistert de schutterij ook activiteiten van de overheid op. Welke dit zijn, kan van plaats tot plaats verschillen en gebaseerd zijn op een lokale gewoonte. Het kan gaan om de opening van de kermis, de viering van Koninginnedag, de herdenking van de gevallen (4 mei). Ook besognes als het inhalen van Sinterklaas of begeleiden van prins Carnaval kunnen hiertoe behoren.

Sint-Martinus Vaesrade (foto: Fred Vliegen)

Vogelschieten

Een zeer belangrijke activiteit van de schutterij is het jaarlijkse koningsvogelschieten. Hoog op een paal is een blok hout in de vorm van een vogel geplaatst. Het gaat erom het laatste restje hout van de paal te schieten; of er moet een op karton geschilderde vogel middels het perforeren van de rand worden afgeschoten. Wie dit lukt, wordt de nieuwe koning dat jaar. Deze krijgt het koningszilver omgehangen. Elke koning doneert een zilveren plaat met zijn naam en het jaartal van zijn koningschap

aan de vereniging. Samen met de zilveren koningsvogel vormt dit het koningszilver, dat vaak al eeuwen aan historie kan behelzen. Dit koningszilver is omwille van zijn geschiedenis voor de schutterij van onschatbare waarde. De nieuwe koning kan een koningin kiezen; dit kan zijn echtgenote of zijn vriendin zijn. De broederschap van schutters onderling blijft doorgaans tot de dood daarin scheiding brengt. Leden van de schutterij worden op hun laatste gang begeleid door de schutterij in vol ornaat.

OLS en ZLF

Circa twintig schutterijen maken op lokaal vlak deel uit van een schuttersbond. De leden van de bond nemen jaarlijks aan drie of vier bondsschuttersfeesten deel. Eens in de vijf à zes jaar is een vereniging dan zelf aan de beurt om het bondsfeest te organiseren. Zo komt het schuttersfeest in elk Zuid-Limburgs dorp.

Een groter schuttersfeest dat door de schutterij bezocht wordt, is bij uitstek het Oud Limburgs Schuttersfeest (OLS). Hier nemen circa 160 schutterijen van tien bonden uit Belgisch- en Nederlands Limburg aan deel. De betreffende schutterij die de schietwedstrijd van het OLS wint, mag dit evenement het jaar daarna organiseren. Het OLS valt telkens op de eerste zondag in juli. Twee weken daarna is het dan de beurt aan de Zuid-Limburgse Federatie (een vereniging van de drie zuidelijke schuttersbonden: Zuid-Limburgse Bond, Bond St.-Gerardus Amstenrade, en Bond Eendracht Born-Echt e.o.) om een schuttersfeest – het ZLF – te organiseren. Dit geschiedt bij toerbeurt.

Het schuttersfeest

Een schuttersfeest is zeker niet alleen om te feesten. Er zijn strakke programma's, want er moet een mooie optocht door het dorp van de organisator trekken, met een defilé (een erepas) voor alle konings- en keizersparen en voor de eregasten (de burgemeester en geestelijkheid en andere hooggeplaatste personen). Zowel tijdens de optocht als daarna moet de jury tal van punten toekennen op vele onderdelen. Er zijn prijzen voor de beste drumbands, mooiste koningen, koningsparen, keizers, generaals, bielemannen, marketentsters en beste solisten (met trom of klaroen) enz. Ook zijn er prijzen voor de beste groepen, zoals mooiste geheel, beste presentatie, beste defilé en beste (oude of nieuwe) exercitie. Uiteraard zijn er ook schietprijzen te winnen. Dat is en blijft een belangrijk wedstrijdonderdeel. Voor sommige verenigingen tellen met name de prijzen, voor anderen is de gezelligheid van groot belang, zowel binnen de eigen schutterij als tussen de schutters onderling. Dat bindt de schutters, al eeuwenlang.

Wordt vervolgd (in deel 2 wordt nader ingegaan op de schutterijen van Wijnandsrade en Swier)

Drs. Luc Wolters
Simpelveld

De dood van Kolonel Wilhelm von dem Bongart

(1594-1631)

Wij kennen allen het fraaie grafmonument van Wilhelm von dem Bongart in de kerk van Wijnandsrade. Onder de titel “De zwarte man van Wijnandsrade” schreef Jack Jetten in 2002 een lezenswaard artikel over dit monument van deze krijgsheer uit het machtige Bongart-geslacht. 1). Hoewel daarin terecht wordt opmerkt dat deze Wilhelm in feite voor ons dorp niet veel heeft betekend, sprak het krijgshaftig element en zijn dood op het slagveld sterk tot de verbeelding. Dat werd nog eens benadrukt toen in 1999 op de binnenplaats van Kasteel Wijnandsrade een standbeeld van een gewapende Wilhelm verrees, afgebeeld in harnas en als kolonel (Oberst), commandant van een regiment van circa 1000 kurassiers 2).

Wie was deze kennelijk zo belangrijke man en wat weten we thans van hem?

Wilhelm werd geboren in het jaar 1594 als eerste kind van Werner II, baron von dem Bongart en Anna Catharina, gravin van Vlodrop. Een opvallende bijzonderheid is, dat het huwelijk van zijn ouders pas enkele jaren later plaatsvond, namelijk in 1597. Misschien heeft de kerk, die deels – vooral financieel – afhankelijk was van de adel – hier geen moeilijkheden over gemaakt. Minder waarschijnlijk maar niet uitgesloten is, dat de eerste kroniekschrijver zich in het huwelijksjaar heeft vergist en dat anderen dat later hebben overgeschreven.

Onze Wilhelm was al zeer jong in dienst getreden in het regiment van zijn oom, Johan van Virmond. Hij viel al snel op door zijn militaire kwaliteiten en maakte dan ook een ware bliksemcarrière door. Hij nam onder meer met succes deel aan de veldtochten van de bekende veldheer Johan 't Serclaes, graaf van Tilly. Tijdens de 30-jarige (godsdiens)oorlog (1618-1648) zou de slag bij Breitenfeld hem echter fataal worden.

Om dit te begrijpen volgt eerst een kort overzicht van de politieke situatie in die jaren. 3). In 1555 had keizer Karel V bij de z.g. godsdienstvrede van Augsburg protestanten formeel erkend in die gebieden waar zij een overheersende positie innamen. Voorts kreeg de regeerder van elke staat of staatje het recht om zelf te bepalen welke godsdienst in zijn gebied zou gelden. Zo werd b.v. Beieren katholiek en Saksen Luthers. Maar conflicten bleven niet uit. Zonder overleg werd later bij keizerlijk decreet bepaald dat de bezittingen van een katholiek vorst die zich tot het protestantisme bekeerde, in katholieke handen moesten blijven. Dat zette bij de protestanten kwaad bloed en gewelddadige

‘De zwarte man’, grafmonument in de kerk

botsingen tussen de partijen werden steeds veelvuldiger. Een aantal protestante vorsten sloot een verbond in de vorm van een Unie. Daarop volgde onmiddellijk een verbond van geestelijke vorsten, de Katholieke Liga. Hieruit ontstond de bekende 30-jarige oorlog. Het

zou te ver voeren, hier het verloop uiteen te zetten. We zullen ons daarom beperken tot de situatie in de tijd waarom het hier gaat.

De Oostenrijkse keizer Ferdinand II streefde er naar geheel Duitsland onder katholiek bewind te brengen. Hij werd daarin bijgestaan door een van zijn bekwaamste officieren, Maarschalk Johan 't Serclaes, Graaf van Tilly (verder genoemd maarschalk Tilly). De strijd werd bloedig en hevig. Zo werd de stad Maagdenburg door Tilly veroverd, waarbij tussen de 20000 en 25000 doden vielen.

Ondertussen had de protestante Zweedse koning Gustaaf-Adolf in de strijd ingegrepen. Hij was een veldheer met uitzonderlijke kwaliteiten en een bewonderaar van de Nederlandse prins Maurits, wiens methoden en tactiek hij nauwgezet volgde. Zijn leger kende een strakke discipline; dronkenschap of vuile taal duldde hij niet. Het werd wel spottend een leger van psalmzingerende soldaten genoemd.

Hoe het toch vrij arme Zweden aan

zo'n goed uitgeruste strijdmacht kwam is een even bijzonder als merkwaardig verhaal. Ze werd namelijk voor een belangrijk deel betaald door de Franse minister Richelieu, tevens kardinaal van de Rooms-Katholieke kerk! Deze wilde niet dat Ferdinand II te machtig werd en liet zijn politieke ambities zonder gewetensnood prevaleren boven de belangen van zijn geloofsgenoten.

Gustaaf-Adolf drong snel en diep in Duitsland door en won zijn eerste beslissende slag bij het dorp Breitenfeld nabij Leipzig op 17 september 1631.

Gustaaf-Adolf, koning van Sweden (uit het privé-archief van de auteur)

De slag bij Breitenfeld

In deze slag vervulde Wilhelm von dem Bongart zijn militaire plicht als commandant van een regiment Kurassiers. Zijn hoogste bevelhebber was niemand minder dan de befaamde, aan overwinningen gewende maarschalk Tilly. Deze onderschatte de krijgskunst van zijn tegenstander in hoge mate en geloofde in de absolute superioriteit van hemzelf en zijn troepen. Hij stelde zijn strijdmacht op bij een heuvelrug ten

oosten van Breitenfeld, om van daaruit toe te slaan. Maar de snel reagerende Zweedse koning zou hem steeds een slag vóór blijven. Op enkele kilometers vóór die heuvelrug stroomde een beek, de Loderbach. Als hindernis had dit stroompje op sommige plaatsen enige betekenis. Dat bemerkte Gustaf-Adolf toen hij zijn Saksische cavalerie, het meest onervaren deel van zijn troepen, op Tilly's rechterflank wilde laten aanvallen. Het oversteken van de beek leverde zoveel moeilijkheden op, dat de actie moest worden opgegeven. Vervolgens liet de Zweedse koning een groot deel van zijn troepen, voorbij Tilly's linkerflank, de beek oversteken. Tijdens deze manoeuvre waren de Zweden uiteraard zeer kwetsbaar, maar de maarschalk liet zijn kans lopen. Eerst later onderkende hij het gevaar en – bevreesd voor omtrekking van zijn linkerflank - stuurde hij zijn beste cavalerieofficier - de welbekende Gottfried Heinrich Graf zu Pappenheim 4) - met veel cavalerie en infanterie naar de bedreigde sector. Daarbij bevond zich ook Wilhelm von dem Bongart met zijn kurassiers. De massale charges die Pappenheim ging uitvoeren hadden tot Tilly's verbazing geen succes. Gustaf-Adolf had het gevaar tijdig ontdekt en reageerde door zijn musketiers vooraan in linie op te stellen. Die gaven op de aanvallende cavalerie een krachtig salvo af en trokken zich vervolgens terug om plaats te maken voor de nu aanstormende Zweedse cavalerie, gesteund door artillerie. Bij Pappenheims troepen ontstond verwarring, die ogenblikkelijk en met volledig succes werd uitgebuit.

Tot voor kort was niet bekend wat er tijdens dit treffen met Wilhelm von dem Bongart was gebeurd. Slechts dat hij op 17 september 1631 bij Breitenfeld sneuvelde. Onlangs is echter een tekst gevonden van dr. Bernd Warlich onder de algemene titel "Der Dreißigjährigen Krieg in Selbstzeugnissen, Chroniken und Berichten". Daarin stelt hij dat Wilhelm al bij het eerste schot zwaar en dodelijk werd getroffen ("Alsbald vom ersten Schuß getroffen und zerschmettert"). Vanaf dat moment, aldus Warlich, hadden Pappenheims troepen geen werkelijke moed meer. Met een noot wordt verwezen naar een boek "Kämpfe" van een zekere Rudert. Vrijwel zeker wordt hier het op Internet gevonden werk "Die Kämpfe um Leipzig im Großen Kriege, 1631-1642" van Otto Rudert bedoeld, met het bijschrift "Schriften des Vereins für die Geschichte Leipzigs". Hopelijk is het mogelijk hier later nog meer bijzonderheden aan te treffen. 5). Onder voorbehoud kan uit het bovenstaande worden afgeleid dat de kurassiers van Wilhelm aanvankelijk in de achterhoede, als reserve dienden.

Maarschalk Tilly (uit het privé-archief van de auteur)

Dit omdat de ineenstorting van Pappenheims actie beslist niet na “het eerste schot” plaatsvond, maar pas na het sneuvelen van Wilhelm, in een latere fase. Dat bij het inzetten van de aanstormende reserve al bij dat eerste schot op die reserve hun commandant werd gedood, kan een fatale invloed op het moreel van Wilhelms kurassiers hebben gehad. Met het vermelde gevolg.

Volledigheidshalve volgt hier nog een samenvatting van de afloop van de slag. Na Pappenheims mislukking begon maarschalk Tilly de zaak wat minder optimistisch te zien. Hij besloot nu krachtig en offensief op te treden. Hij liet zijn infanterie op de rechterflank aanvallen op de zwakke Saksische cavalerie en sloeg die geheel uiteen. Maar ondertussen had hij door de acties op beide flanken zoveel troepen aan het centrum onttrokken, dat Gustaf-Adolf daar zonder veel tegenstand een bres kon slaan en daar Tilly's strijdmacht dreigde te splitsen. De steeds bliksemsnel reagerende koning zette nu ook de Zweedse cavalerie op Tilly's rechterflank in, wederom gesteund door artillerie. Het veroorzaakte chaos en vlucht bij zijn tegenstander. De infanterie van maarschalk Tilly werd omsingeld, verloor de moed en liep en masse over naar de Zweden. Tilly zelf raakte gewond en zou na een volgende nederlaag bij de rivier de Lech in 1632, aan zijn verwondingen bezwijken.

Standbeeld van 'De zwarte man' op de kleine binnenplaats van kasteel Wijnandsrade

Wilhelms begrafenis

Prof. dr. J.J. Timmers noemt het monument van Wilhelm von dem Bongart in de St. Stephanuskerk te Wijnandsrade een grafzerk van bijzondere kwaliteiten 6). Dat de gesneuvelde Wilhelm daar werd begraven werd later in twijfel getrokken omdat het vervoer van het stoffelijk overschot vanaf het ver gelegen Breitenfeld onwaarschijnlijk leek. Op grond van die aanname zou ook het monument in de kerk geen grafmonument doch slechts een gedenksteen zijn 1).

Uit nader onderzoek (o.m. in de Genealogie der Herren und Freiherren von Bongart) is echter gebleken dat Wilhelms stoffelijk overschot per koets via Bergheimerdorf en Paffendorf naar Wijnandrade is vervoerd om daar te worden bijgezet. De letterlijke, in oud-Duits geschreven tekst luidt: 'In eimem Prozess-Akt, betreffend den Weg der von Bergheimerdorf durch die Benden auf Paffendorf zu führt, heisst es: »Dass nun diesserWeg vor dreissig, viertzigh vnd funffzig Jahren fuhrig gewesen, ist dahin erweisslich,

dass Anno 1631, wie in Leipziger Schlacht dess Freyherrn von dem Bongardt Bruder

der Herr Obrister sehligen Ahndenckenss geblieben, vnd dessen todten Corper herunder bracht, ist derselb vber diessen quaestionirten Wegh mit der Kutschen gefahren, vnd vff den Grentzen mit dem Creutz stehenden Geistlichen vnd der gantzer Gemeinden vff Paffendorff bracht vnd von dannen auf Weinantsrath geführt'.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de St.Stephanuskerk eind februari 1943 door bommen van een in nood verkerend geallieerd vliegtuig grotendeels verwoest 7). Om het puin snel kwijt te raken heeft men later - met weinig begrip voor de plaatselijk historie - de grafkelder onder de kerk geheel of gedeeltelijk volgestort. Of daar door verwijdering van het puin nu of in de toekomst nog iets te redden valt is onduidelijk. In elk geval ontbreekt thans het geld voor een dergelijk onderzoek.

Luitenant-kolonel b.d. Eppo H. Brongers

Noten

- 1) Zie: "Wijnandsrade-de parel van Zuid-Limburg", Maastricht 2002, door Jack Jetten en Wiel Oehlen; de pagina's 49-62
- 2) Kurassiers waren cavalieristen te paard, voorzien van helm en borst- en rugharnas
- 3) Dit en het volgende is een met de nieuwe gegevens aangevulde versie van het overzicht op de pagina's 552-554 van Bulletin Wijnandsrade nr 14 van maart 1994.
- 4) Van hem is de uitspraak "ik ken mijn Pappenheimers" bekend.
- 5) Een probleem bij een onderzoek als het onderhavige, is de betrouwbaarheid. Soms ontmoet men tegenspraak, verschillend inzicht of is er sprake van eigen interpretaties, waarbij de bronnen vaak ontbreken. Vooral bij zaken uit een ver verleden. Verwarrende of verschillende schrijfwijzen van b.v namen komen eveneens voor. Hopelijk zullen we in de toekomst nog vorderingen boeken.
- 6) Prof.dr.J.J. Timmers: "De kunst van het Maasland, deel II", pagina 324; Assen 1980.
- 7) Zie "Wijnandsrade in de Tweede Wereldoorlog" door Luitenant-Kolonel E.H. Brongers, de pagina's 63-68.

In de Kerstnacht van 2012 trok de Kerstband van fanfare St. Caecilia weer musicerend door het dorp. Inmiddels voor de 75ste achtereenvolgende keer! Ononderbroken, want zelfs de donkere oorlogsjaren en het niet aangesloten zijn bij de Kultuurkamer weerhielden de muzikanten niet van hun jaarlijkse rondgang. Dit initiatief, dat in 1938 onder leiding van Zef L'Ortye ontstond, blijkt ook vandaag de dag nog altijd een springlevende traditie.

Moordaanslag op de Vink

Op oudejaarsdag 1830 vond in het buurtschap de Vink een dubbele moord plaats. Ik heb daar in Bulletin Wijnandsrade nr. 28 (2001) op pag. 1362 in het artikel “Een document uit Belgisch Wijnandsrade” gewag van gemaakt in een voetnoot (nr.4). De informatie was afkomstig uit het boekje van pastoor P.G. Peeters “Korte schets der geschiedenis van de Valkenburgsche Heerlijkheid Wijnandsrade”, (PSHAL 1886, pag. 412), waarin staat:

“Tijdens de Belgische revolutie n.l. den 31 December 1830 pleegden eenige muiters alhier op de Vink door een geweerschot een lagen dubbelen moord op de persoon van Maria Catharina Laufs, weduwe Maes en haren zoon Lambertus. Nog badende in hun bloed snelde de toenmalige kapellaan van Hulsberg toe en vond nog eenigzints tijd om hun het H. Oliesel toe te dienen. Zij overleden na eenige oogenblikken en werden den 3 Januari 1831 gezamenlijk begraven. De moordenaars wisten aan de justitie te ontsnappen.”

Het is vreemd dat deze moordaanslag nooit nader historisch is onderzocht in tegenstelling tot bijvoorbeeld de moord op de varkenskoopman Willem Odekerken uit Bommelen bij het Waalhuis in 1814. Toen de pastoor zijn aantekening over de moord op de Vink opschreef, was er meer dan een halve eeuw verstreken. Zou dat misschien de reden zijn waarom de feiten die hij vermeldt, niet helemaal kloppen? Thans zijn kranten uit 1831 digitaal beschikbaar en er zijn bovendien andere bronnen die opheldering kunnen verschaffen.

't Sijpekhoes op de Vink

Uit wat heden bekend is, kunnen we vaststellen dat de vermoorde vrouw de 52-jarige Maria Catharina Maes – Laus was. Zij was in 1778 te Laurensberg (D.) geboren als dochter van Joannes Wilhelmus Laus en Maria Anna Rothkrantz. Zij was gehuwd geweest met Joannes Wilhelmus (Willem) Maes. De vermoorde zoon was – anders dan de vermelding door pastoor Peeters - de 23-jarige Jan Joseph Hubert Maes, op 16 december 1807 te Wijnandsrade geboren.

De vermoorde vrouw had nog meerdere kinderen, te weten:

- Pieter Joseph Hubert Maes, geboren 1800; hierover is niets naders bekend.
- Jan Pierre (Peter) Jozef Maes, geboren op 13 juni 1803 te Wijnandsrade en op 5-jarige leeftijd op 1 januari 1809 overleden te Wijnandsrade;
- Johanna Catharina Maes, geboren op 13 juni 1805 te Wijnandsrade en op 1 juli 1831 te Meerssen gehuwd met Michiel Kooken, geboren op 7 december 1798 te Meerssen. Hij overleed op 27 juni 1868 te Limmel /Meerssen (69 jaar) en zij overleed aldaar op 4 juni 1886 (80 jaar);
- Jan Peter Jozef Maes, geboren op 18 juni 1810 te Wijnandsrade en op 26 oktober 1836 te Valkenburg gehuwd met Maria Catharina Vaessen uit Gulpen en overleden te Nuth op 19 januari 1893 (82 jaar);
- Joseph Maes, geboren te Wijnandsrade in 1812, overleden op 19 juli 1836 te Wijnandsrade (24 jaar), ongehuwd;

Er was ook een tweeling geboren:

- Marie Thérèse Maes, geboren te Wijnandsrade op 1 januari 1813 en
- Henri Maes, geboren te Wijnandsrade op 1 januari 1813, over deze tweeling is niets bekend.

Blijkbaar woonde Maria Catharina Maes ten tijde van de moord alleen met haar zoon Joseph Maes in een huisje op de Vink en waren de andere kinderen reeds het huis uit of waren zij niet aanwezig toen de fatale gebeurtenis op de laatste avond van 1830 plaatsvond. In het overlijdensregister van de parochie H. Stephanus te Wijnandsrade heeft de toenmalige pastoor

Johan Mathias Pluymaekers (1760-1835) de volgende aantekening gemaakt:

“1830 30.ma (31?) decembris muniti in Vinck extrema unctione, et absolutione generali obierunt Maria Catharina Laufs et filius suus Lambertus Maes. Hi infelices mater et filius glande sclapeti (?) vagabundorum militum tempore hocce revolutionis in propriis aedibus uno et unico ictu ceciderunt et post aliquot horas ambo animam dederunt, qui ob stritici ... us caeremoniam die 3.to januarii in caemeterio speleri potuerunt tantum.”

(Vertaald:)

“Op 30 (31?) december 1830 zijn op de Vink overleden, voorzien van het heilig oliesel en de generale absolutie: Maria Catharina Laufs en haar zoon Lambertus Maes. Deze ongelukkigen, moeder en zoon, werden in hun eigen huis door één enige geweerkogel geraakt ... van rondtrekkende soldaten in deze tijd van revolutie en gaven beiden na korte tijd de geest. Vanwege een verplichte (?) ceremonie konden ze pas op 3 januari op het kerkhof begraven worden.”

Uit deze aantekening komt naar voren dat de vermoorde zoon Lambertus zou geheten hebben, maar dit dient volgens de burgerlijke stand te zijn: Jan Joseph Hubert Maes. Door deze (foutieve) aantekening kennen we nu ook de bron, die pastoor Peeters in 1886 heeft gebruikt.

De onjuiste feiten in de aantekeningen maken het onwaarschijnlijk dat pastoor Pluymaekers zelf ter plaatse is geweest. Het gehucht Vink ligt even ver van de kerk van Hulsberg als van die van Wijnandsrade, dus het is mogelijk dat de kapelaan van Hulsberg eerder bij de slachtoffers kon zijn. Wij dienen ons te realiseren dat er in die tijd nog geen wegverbinding tussen de Vink en Wijnandsrade bestond. De moeder moet op slag dood zijn geweest, terwijl haar zoon nog een etmaal heeft geleefd. Wie als eerste na het vertrek van de muiters bij de slachtoffers ter plaatse was en alarm heeft geslagen, is niet bekend. Op 3 januari 1831 werden zij begraven op het kerkhof naast de kerk van Wijnandsrade. Pastoor Pluymaekers van Wijnandsrade zal de uitvaartmis hebben geleid. Dat deze dubbele moord de kleine gemeenschap van Wijnandsrade hevig heeft geschokt, lijdt geen twijfel, maar in het gemeentearchief is over dit alles niets te vinden.

Het was eind 1830, begin 1831 in onze streken niet pluis. Door de Belgische Opstand werd de vesting Maastricht belegerd door opstandelingen, feitelijk een vrijkorps met vrijwilligers en geronselde figuren van het laagste allooi, onder leiding van generaal Anne François Mellinet (1768-1852), een gewezen officier onder de Franse keizer Napoleon. Het vrijkorps was gelegerd in Valkenburg, dus op korte afstand van Wijnandsrade. Het zwierf plunderend rond zoals zo vaak in oorlogen en bij belegeringen.

De Belgische opstand was op 25 augustus 1830 uitgebroken na de uitvoering van de opera "La muette de Portici" van de Franse componist Daniël François Esprit Auber (1782-1871) in de Muntscouw te Brussel. In deze opera werd de volksopstand van de Napolitanen in 1647 tegen de Spanjaarden verheerlijkt en dat sprak zo tot de verbeelding van de Brusselaars dat het de vonk werd in een al lang smeulend kruitvat.

In enkele maanden tijds waaiarde de Belgische opstand uit over het gehele gebied der Zuidelijke Nederlanden en op 4 oktober 1830 werd de Belgische onafhankelijkheid uitgeroepen. Een roerige tijd volgde. Op 17 oktober brak in Brugge een hongeroproer uit door de arbeidersklasse tegen aanhangers van het Voorlopig Bewind dat aan de macht gekomen was. Troepen werden ingezet om de orde te herstellen. Vervolgens werden stad en provincie Antwerpen "bevrijd" door dit bevrijdingsleger, dat onder leiding stond van Franse generaals waar onder Mellinet. Van een opstand van de Antwerpse bevolking tegen de "Hollandse dwingelandij" was helemaal geen sprake. Wel ontstond er verslagenheid over de verklaring van koning Willem I in de Staten-Generaal op 20 oktober 1830, dat de Kamers voortaan alleen nog besluiten zouden nemen voor het Noorden. De "bevrijding" van Antwerpen door het Voorlopig Bewind was in feite een verovering door Franse en Waalse benden, dus door vreemdelingen. Het nieuwe Belgische leger kon worden vergeleken met "een hoop struikrovers". Er waren weliswaar idealisten onder de "bevrijders" te vinden, maar

het overgrote deel bestond uit gelukzoekers die als gevolg van de sociale crisis niets te verliezen hadden. Pastoor Peeters mocht hen daarom terecht betitelen als “muiters”; elders worden ze als “vagebonden” vermeld, omdat zij de plaatselijke bevolking teisterden door plundering en inkwartiering.

De grenzen van het nieuwe België moesten nog worden afgebakend en de vrijkorpsen stuitten aan het eind van het jaar op het verzet van generaal Bernardus Johannes Cornelis Dibbets (1782-1839), commandant van het Nederlands garnizoen te Maastricht. Door diens onverzettelijkheid is Maastricht altijd Nederlands gebleven, ofschoon een deel van de bevolking misschien wel anders had gewild.

De dubbele moord op de Vink is geschied door een afdeling van zo'n vrijkorps onder leiding van generaal Mellinet. Het eerste bericht dat wij hierover aantreffen was in de Journal de la Haye (Dagblad van Den Haag) van 6 februari 1831. Het was in het Frans gesteld en de nieuwsbron was de brief van een inwoner uit Valkenburg, gedateerd 15 januari 1831 (twee weken na de moord). Het nieuws werd in de dagen daarna nog gepubliceerd in de Bredase courant, de Groninger courant en de Middelburgsche courant.

Generaal Mellinet (uit het privé-archief van de auteur)

Wat er is geschied, kan als volgt worden samengevat.

“Niet verre van Fauquemont, onder de gemeente Wijnandsraede, kanton Oirsbeek, arrondissement Maastricht, ligt eene woning, onder den naam van Aan-der-Fink bekend, bewoond door de weduwe Mosse en haren zoon, van ambacht een schrijnwerker. In de eerste dagen van Januarij kwamen eenige vrijwilligers van Mellinet in die woning en wilden, na zich, ten koste der arme weduwe, met spijs en drank te hebben opgevuld, haar uit naam van de vrijheid en de onafhankelijkheid van het vaderland dwingen, om hun het jagtgeweer van haren overleden man, dat zij zorgvuldig voor haren zoon bewaarde, af te geven. De ongelukkige weduwe had niet alleen den moed dezen eisch af te slaan, maar zelfs zich te verdedigen tegen de mishandelingen der bandieten. Deze onverwachte tegenstand bragt een hunner in woede, hij zette de weduwe een pistool

met twee loopen op de borst, schoot dezelve af: een kogel raakt het hart, de ongelukkige viel oogenblikkelijk dood ter aarde, terwijl haar zoon, door den tweeden kogel in den onderbuik getroffen wordende, aan de gevolgen der wond na een vreesselijk lijden van 24

uren, insgelijks den geest gaf. De generaal, deze troep schelmen kommanderende, deed den moordenaar van de weduwe Mosse en van haren zoon, zoodra hij van het feit onderrigt was, in hechtenis nemen, en nu zou er zoo een ieder dacht, een exempel gestatueerd worden. Niets van dat alles: de zoogenaamde generaal vond zich genoodzaakt, of liever deed zich door zijne onderhebbenden noodzaken, om den moordenaar, na eene gevangenis van zes dagen, in vrijheid te stellen.“

Afschuw over de dubbele moord voerde de boventoon, ook over het feit dat de moordenaars vrijuit gingen. In de pers werd dit als volgt verwoord:

“Dit eenvoudig en waarachtig verhaal van deze ongestraft gebleven wreedaardigheid, zal ongetwijfeld genoegzaam zijn, om de ijsselijkheid van onze toestand naar waarde te doen schatten. Wij zuchten naar het ogenblik, dat wij van deze zogenaamde bevrijders verlost zullen worden, meestal door Frankrijk uitgebraakt, waarvan zij het, voor rust en veiligheid gevaarlijkste uitvaagsel uitmaakten. Onder voorwendsel van sympathie voor de zaak van de Belgische vrijheid, zoekt een niet te verbeteren partij in Frankrijk zich van duizenden vagebonden te ontslaan die het gouvernement van koning Willem ons hadden aangebragt.”

Wie was de generaal Mellinet die hier leiding aan gaf? Hij kwam uit gegoede familie uit Corbeil (niet ver van Nantes in Frankrijk) waar hij op 29 augustus 1768 werd geboren als zoon van Francois Mellinet, gedeputeerde van het departement de la Loire-inférieure in de Nationale conventie. Hij trouwde op 24 juli 1794 met Rosalie Malassis en kreeg bij haar twee kinderen (waarvan er één later ook een beroemde generaal werd). Hij klom in het Franse leger op tot generaal en vocht mee in alle grote oorlogen van Napoleon tot en met Waterloo. In 1808 kreeg hij in Italië bij een andere vrouw een kind. Daarom ging hij niet terug naar zijn vaderland omdat hem een vonnis wegens bigamie boven het hoofd hing. Na de Restauratie trok hij zich terug en woonde in Brussel tot dat daar de opstand in 1830 uitbrak. Hij werd toen commandant van een vrijkorps tegen de Hollanders, deed stevig van zich spreken en werd zelfs gouverneur van Namen. In die periode werd hij door de beroemde neoclassicistische schilder Louis-David (1748-1825) geschilderd. Dit doek hangt in het legermuseum te Brussel.

Mellinet was het echter oneens met de verheffing van Leopold van Saksen Coburg tot koning der Belgen, omdat hij liever de Franse prins Louis Philippe van Orleans benoemd had zien worden (die weigerde en die daarna koning in Frankrijk werd). Mellinet werd toen republikein. Twee krantenberichten over Mellinet in 1831, waaruit blijkt dat hij een zeer omstreden persoonlijkheid was:

“BIJDRAGE TOT EENE LEVENSSCHETS VAN DEN GENERAAL MELLINET.

Deze befaamde persoon, die gedurende zijne tegenwoordige militaire loopbaan in België, reeds meer oorvijgen van zijne soldaten ontvangen heeft dan overwinningen behaald op zijne vijanden, kwam, een tiental jaren geleden, te Brussel aan, met het vooruitzicht om aldaar gevoed en gekleed te worden, zoodra hij zich slechts voordeed als een slagtoffer zijner staatkundige gevoelens en aanhangeling van den Franschen Keizer. Hij liet dan ook niet na zich als zoodanig uit te geven, vond vele mededoogende zielen en werkte zoo wat in de drukkerijen. Toen, voor rekening der bank, te Brussel een hotel werd in gereedheid

gebragt van Z. Exc. den gouverneur Repelaar van Driell, had Mellinet het toezigt over de arbeiders die den tuin zouden aanleggen, en ontving daar voor een fooi van vijf franken per dag. Wij willen hem dit niet tot schande rekenen, doch wat hem zeker niet tot eer verstrekt is dat hij zijn vaderland niet ontvlugt is als een vijand der Bourbons, maar uit hoofde er een vonnis tegen hem gevelde was, wegens bigamie.”

“Wij vernemen, dat men in België den generaal Mellinet met den bijnaam van: Sans peur comme sans reproche (zonder vrees als zonder blaam) bestempeld. — Wat zoude Bayard wel gezegd hebben, indien hij geweten had, dat men eens zijnen welverdienden eernaam aan een wezen als de genoemde beruchte bigamist zoude verkwisten. De nieuwe ridder zonder vrees of blaam laat intusschen zijne troepen ongestoord de liberteit, in de grootste uitgebreidheid des woords, praktisch verkondigen, en wel zóó krachtig, dat de gouverneur der provincie Luxemburg van het Belgisch gouvernement, de baron de Loë de Meer, zich over dat edel korps aan den minister heeft moeten beklagen. Hij doet dit, ter vermijding van dubbelzinnigheid, in duidelyke woorden, en noemt gemelde troepen een korps zonder kracht, zonder energie noch krijgstucht, in één woord een korps struikroovers (un corps de brigands) voor wien niets heilig is; en hetwelk oneindig meer kwaad gesticht heeft dan de troepen van Saxen-Weimar ooit bewerkt hebben. Ziedaar een staaltje van de helden der roemvolle revolutie! Het rapport van den baron de Loë zal toch wel niet verzwaaard zyn.”

Nadat Mellinet in 1831 op non-activiteit werd gesteld, ontving hij een pensioen van 3000 gulden. Ook ontving hij voor zijn verdiensten de Leopoldsorte. Nadien liet hij nog regelmatig van zich horen, maar hij bleef republikeins gezind. Op 22 januari 1839 werd Mellinet Belgisch staatsburger. Toen in 1848 in de meeste Europese landen revoluties uitbraken, stond Mellinet weer in de voorste gelederen. Hij deed mee aan een complot om van België een republiek te maken. Op 28 maart 1848 viel een legioen bestaande uit ongeveer 2000 gewapende werklieden vanuit Frankrijk België binnen bij het plaatsje Risquons-tout, tussen Mouscroen en Meenen, kwam in gevecht met het Belgische legerkorps en werd roemloos verslagen. De samenzweerders werden opgepakt en kwamen vervolgens in een geruchtmakend proces in Brussel voor de rechter. Op 30 augustus 1848 werd Mellinet, samen met 18 anderen, ter dood veroordeeld en naar de Citadel van Antwerpen gebracht. Hij was toen 80 jaar en reeds ziekelijk. Begin 1949, bij Koninklijk besluit van 21 januari, werd de doodstraf omgezet in 20 jaar gevangenisstraf. Maar reeds bij Besluit van 15 november 1849 werd hem door de koning gratie verleend en kwam hij weer op vrije voeten. Hij leefde nog enkele jaren onder behoeftige omstandigheden en stierf uiteindelijk op 17 juli 1852 te St. Jusse de Noode (een voorstadje van Brussel) op 84 jarige leeftijd. Tot na zijn dood bleef hij een zeer omstreden persoonlijkheid.

Bij ons onderzoek naar de dubbele moord viel op, dat in haar overlijdensakte Maria Catharina Laus werd vermeld als echtgenote van Willem Maes en niet als zijn weduwe. Ook de pastoor maakt daar bij zijn aantekening geen gewag van. Toch staat in de kranten wel dat haar man zou zijn overleden. Een overlijdensakte van Willem Maes van vóór 1830 kon ook niet worden gevonden. Dat was vreemd en zette ons aan het denken. Was zij ten tijde van de moord wel weduwe, zoals later pastoor Peeters vermeldde?

Wij vonden in het bevolkingsregister van de gemeente Ulestraten een trouwakte van Joannes Wilhelmus Maes en Maria Helena Luijten op 14 april 1833. Daaruit bleek dat de bruidegom op 10 juli 1774 in Wijnandsrade was geboren als zoon van Joannes Maes en Johanna Maria Lutgens. Expliciet werd verder vermeld en dat hij weduwnaar was van Maria Catharina Laus, die op 31 december 1830 was overleden. In het huwelijksregister van de parochie H. Catharina te Ulestraten staat, dat op 29 maart 1833 reeds het kerkelijk huwelijk had plaatsgevonden. De bruid was in 1793 te Meerssen geboren als dochter van Johannes Luijten en Judith Kerckhoffs. Als huwelijksgetuigen traden op Hendricus Muijters en Maria Catharina Weusten uit Ulestraten. Hierbij wordt opgemerkt dat het blijkbaar toen was toegestaan (of oogluikend werd toegestaan) dat men eerst voor de kerk trouwde en daarna voor de burgerlijke stand. Dat is thans bij artikel 1:68 van het Burgerlijk Wetboek verboden. Maria Catharina Maes - Laus was dus geen weduwe van Willem Maes, maar haar man leefde toen nog. De enige verklaring die hiervoor gegeven kan worden is, dat Willem Maes niet meer bij zijn gezin leefde en is weggegaan. Er zijn immers sinds 1813 in dit gezin geen kinderen meer geboren en Maria Catharina Laus was bij de geboorte van de tweeling pas 35 jaar oud. Scheiden was in die tijd en zeker in deze streken nog zeer zeldzaam en was bovendien volgens de kerk niet toegestaan. Weggaan kwam vaker voor, maar dat werd vervolgens doodgezwegen.

Willem Maes heeft zich na zijn tweede huwelijk klaarblijkelijk weer in Wijnandsrade gevestigd, met name op de Vink. Vrijwel zeker woonde hij in het Spekhuis. Daar kreeg het echtpaar op 1 februari 1834 een dochter: Maria Judith Maes. Haar geboorte werd inschreven bij de gemeente Wijnandsrade. Willem bleef nu wel bij zijn gezin. Zij woonden nog 32 jaar op de Vink, totdat hij op hoge leeftijd (93 jaar) stierf op 24 december 1866. Zijn tweede echtgenote Maria Helena volgde hem ruim zeven jaar later in het graf. Zij stierf op 25 maart 1874 in de leeftijd van 80 jaar.

Dochter Maria Judith Maes trouwde op 7 januari 1859 met Nicolaas Joseph Coenen, geboren op 11 maart 1827 te Nuth als zoon van Jan Leonard Coenen en Anna Mechtildis Hermans.

Dit echtpaar trouwde in bij de ouders Maes-Luijten in 't Sipekhoes. Zij kregen samen acht kinderen: 7 dochters en 1 zoon. Nicolaas Joseph Coenen overleed te Wijnandsrade in de leeftijd van 79 jaar op 18 februari 1907 en Maria Judith stierf aldaar op 12 april 1912 en zij werd 78 jaar.

Jack Jetten

Het Hellerrondje

Nieuwe wandelroute in Nuth

Het rijke aanbod aan wandelmogelijkheden binnen de gemeente Nuth is verleden jaar uitgebreid met een fraaie 'groene route' in het Geleenbeekdal in en rondom de gehuchten Helle en Aalbeek. Met zicht op de Platsbeek voert de wandeling over holle wegen en glooiende heuvels langs graften, hellingbossen, meidoornhagen en hoogstamboomgaarden.

De Platsbeek ontspringt nabij Aalbeek, alwaar zij direct ondergronds gaat om ter hoogte van 'de Aalbeker Hel' weer tevoorschijn te komen. Rondom de beek bevindt zich een groot aantal zeldzame planten, zoals de dotterbloem, diverse orchissoorten en de blauwe knoop en huizen verschillende beschermde diersoorten, zoals de das, de hazelworm, het vliegend hert en de zegge-korfslak.

Het Hellerrondje is een idee van de familie Omloo uit Aalbeek, dat als prijswinnende suggestie uit de bus is gekomen bij een onlangs door de provincie Limburg uitgeschreven wedstrijd. De route is in nauwe samenwerking met de stichting IKL, Natuurmonumenten, de gemeente Nuth, de buurtvereniging van Aalbeek en de eigenaren van het Landgoed Puttersdael gerealiseerd.

De wandeling bedraagt 4,5 km en start aan de Ruytersweg in Aalbeek (waar ook de mogelijkheid bestaat tot parkeren). De route is gemarkeerd met bruine paaltjes en loopt grotendeels over het grondgebied van particulieren en de gemeente Nuth.

Voor meer informatie, raadpleeg: natuurmonumenten.nl/hellerrondje.

Wiel Oehlen

De Platsbeek

De heilige Isidorus neemt bezit van de gemeente Nuth

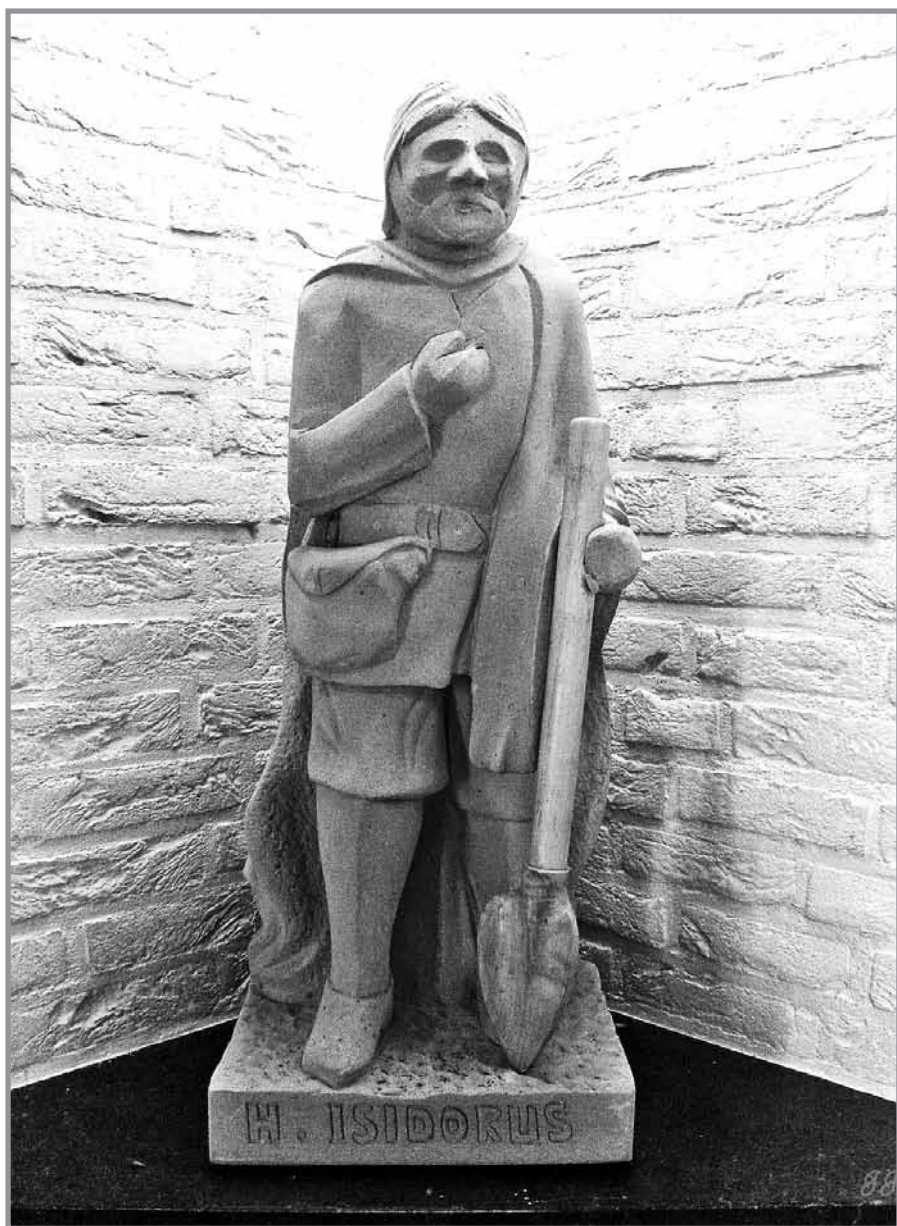
De heilige Isidorus voelt zich sinds 2010 thuis in Swier. Sinds medio 2012 heeft hij ook in Wijnandsrade een vast plekje gevonden, op een kleurrijk gebrandschilderd raam in de hal van de St. Stephanuskerk.

De afbeelding op het nieuwe raam verwijst naar een van de vele wonderen die aan hem zijn toegeschreven. Volgens de overlevering combineerde Isidorus het zware boerenwerk met momenten voor bezinning en gebed. Terwijl Isidorus zijn werk een ogenblik onderbreekt om te bidden, zetten twee engelen zijn werk voort.

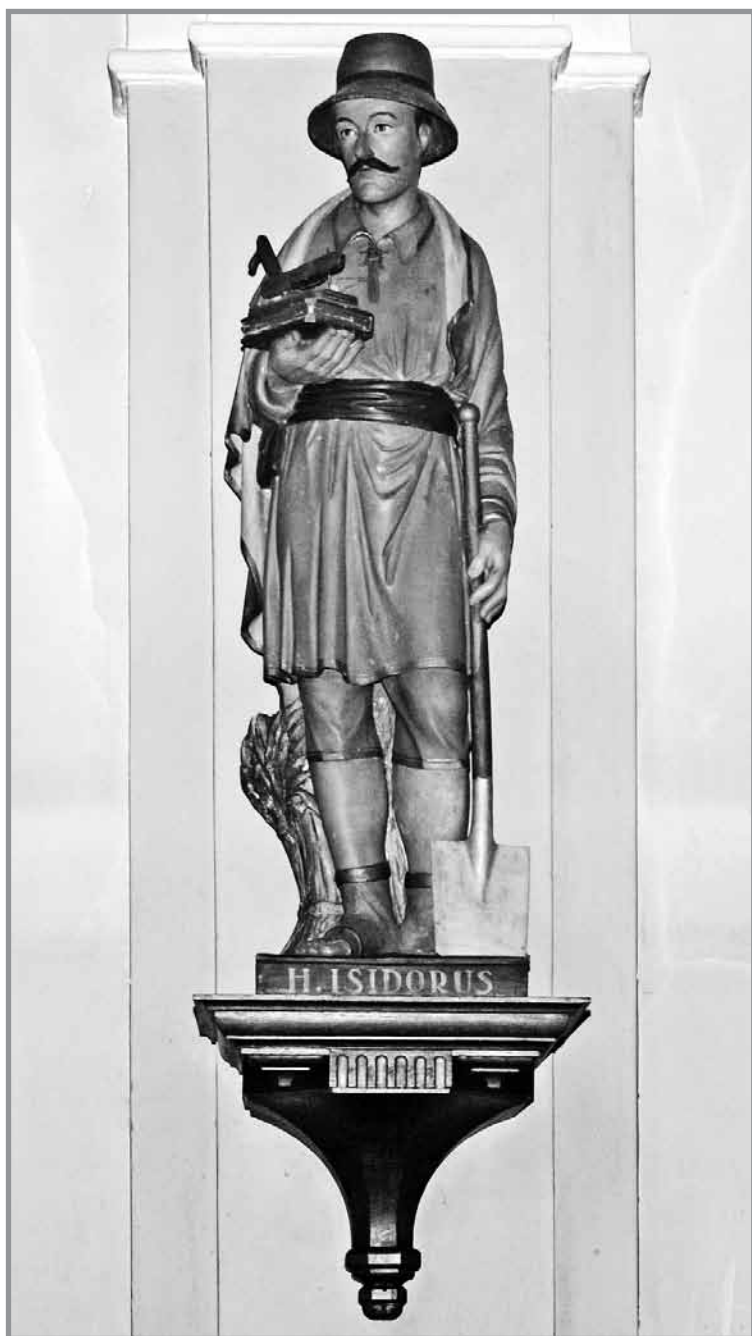

Gebrandschilderd raam van de Heilige Isidorus

Aan de onderkant van het gebrandschilderde raam is een chronogram aangebracht. Een chronogram is een (Latijnse) tekst waarvan de Romeinse hoofdletters bij elkaar opgeteld een jaartal opleveren, in dit geval het jaar 2012. De tekst in de Stephanuskerk luidt: 'In honoreM sanCtI IsIDorI – pagI sVVler patronI – et VxorIs eIVs eIVs benignae plae – aVg. sChrIVers et ger. a paulLissen ConIVges LargIter obtVLerVnt'. Oftewel in gewoon Nederlands: 'Ter ere van de H. Isidorus, de patroon van de buurtschap Swier, en zijn vrome en lieve echtgenote, hebben de echtelieden Guus Schrijvers en Gerda Paulissen dit op genereuze wijze geschonken'. Daarmee is gelijk ook duidelijk wie achter deze verrassende schenking zitten. Het echtpaar Guus Schrijvers en Gerda Paulissen van de Kersboomkensweg hebben dit gebrandschilderde raam aan de plaatselijke gemeenschap geschonken en in overleg

Beeld in de Isidoruskapel van Swier

Beeld in de St. Bavokerk van Nuth

met pastoor L'Ortye gekozen voor een beeltenis van de patroonheilige van de landbouw.

Het raam is vervaardigd door de firma Oidtmann uit Linnich. De firma is in 1857 gesticht en daarmee 'die älteste Glasmalerei von Deutschland' die inmiddels is uitgegroeid tot een van de meest gerenommeerde bedrijven in haar branche. Het nieuwe glas-in-loodraam is op woensdag 20 juni 2012 in de St. Stephanuskerk geplaatst en op 1 juli 2012 officieel door pastoor L'Ortye ingewijd.

Voor zover bekend bevinden zich op het grondgebied van de gemeente Nuth vijf beeltenissen van de heilige Isidorus. Want naast de kapel van Swier en de hal van de kerk van Wijnandsrade heeft Isidorus sinds het begin van de vorige eeuw ook een vast plekje in de H. Bavokerk van Nuth. Tegen een van de pilaren van het middenschip staat aldaar een honderd zestig centimeter hoog lindehouten beeld (afkomstig uit het bekende atelier van Thissen). Daarnaast bevinden zich in de Remigiuskerk van Schimmert én in het documentatie- en archiefcentrum van onze heemkundevereniging fraaie vaandels van deze populaire heilige.

Vlag in de Remigiuskerk van Schimmert

Al met al neemt de patroonheilige van de landbouw meer en meer het heft in handen binnen de gemeente Nuth, dus ik maak mij eerlijk gezegd steeds minder zorgen over de gevolgen van de ontwikkelingen rondom Parkstad Limburg voor onze gemeente.

Wiel Oehlen

Pastoor Pluijmaekers van Wijnandsrade (1813-1835)

Het is dezer dagen precies tweehonderd jaar geleden dat de toen 49-jarige Jan Martin Pluijmaekers (1764-1837) als pasbenoemde pastoor van Wijnandsrade aantrad (30 juni 1813). Op dat moment werd nog druk aan de nieuwe pastorie (thans Oudenboschstraat 41) gewerkt, die eind 1813 gereed zou komen en dus eind dit jaar dus ook haar tweehonderdjarig jubileum viert. In afwachting van het gereedkomen van de pastorie woonde Pluijmaekers tijdelijk op het kasteel, dat op dat moment bewoond werd door de rentmeester van de baron en latere burgemeester van Wijnandsrade, de uit Paffendorf afkomstige Jacob Heuschen (1759-1820). De “oude pastorie” aan de huidige Oudenboschstraat, was op dat moment geen eigendom meer van de parochie en werd door particulieren bewoond.

Toen pastoor Pluijmaekers in Wijnandsrade werd geïnstalleerd, beleefde de zogenaamde “Franse tijd” in onze streken (1794-1814) haar nadagen. Begin 1814 zouden de Fransen weer uit onze streken vertrekken, bijna even abrupt als hun komst twintig jaar eerder. Het was Pluijmaekers’ voorganger, Laurens Westhoven, die de Franse tijd bijna vanaf het begin tot het einde meemaakte en na zijn terugkeer uit ballingschap (1798-1802) zich als het ware “onder protest” aan het Franse beleid conformeerde. Voor de perikelen die hij daarmee in de parochie veroorzaakte zij hier korthedshalve verwezen naar het artikel van Jack Jetten “Pastoorswisseling in een woelige tijd”. Uiteindelijk moest pastoor Westhoven zelfs onvrijwillig het veld ruimen.

De omstandigheden waaronder **Martin Pluijmaekers (1764-1837)** als pastoor in Wijnandsrade werd geïnstalleerd waren dus niet de gemakkelijkste. Toch zou hij niet alleen op orde zaken stellen, maar ook en vooral de rust in het dorp terugbrengen. Pluijmaekers was in het voorjaar van 1764 in Voerendaal geboren (en op 3 april 1764 aldaar gedoopt) als de op één na oudste zoon van Pieter Pluijmaekers (1735-1804), pachter op het Hoenshuis, en Anna Catharina Cuijpers (1738-1788) die in 1761 aldaar getrouwd waren. Hij studeerde aan het seminarie in Roermond. Op 6 augustus 1788 verdedigde hij samen met M.P. Creemers en Wilhelmus Smiets bij professor Dominicus Puylaerts een thesis getiteld: “summa itinerarii Salvatoris chronologicè, criticè, scholasticè et IV evangelistis contexta, quam cum annexis ad mentem doctoris S.Thomae Aquinatis”. Hij was reeds priester toen hij op 5 augustus 1790 bij Pius van der Perre nog een thesis verdedigde². Na zijn priesterwijding in 1789 werd hij kapelaan in Meerssen onder pastoor Jan Hubert Aussems. Als zodanig hielp hij in 1795 een paar maanden in Bunde uit na het vroegtijdig overlijden van (zijn leeftijdsgenoot) pastoor Willem Vreën (1764-1795) aldaar³. Hij weigerde echter de eed op de Franse grondwet af te leggen en werd

De oude pastorie van Wijnandsrade (aan de Oudenboschstraat)

volgens het decreet van 4 november 1798 veroordeeld. Toch bleef hij nog tot in 1800 in Meerssen wonen⁴. Of hij nadien nog elders zijn heil heeft gezocht weten we niet. In een notariële akte van 23 december 1810 staat hij weer te boek als “kapelaan te Meerssen”. Bij die gelegenheid verkocht hij namelijk een stuk grond genaamd “der Doum” in Voerendaal aan zijn broer Jan Pieter Pluijmaekers (1773-1834), gehuwd met Maria Catharina Jaspar (1769-1811)⁵. Hij was 24 jaar priester toen hij pastoor van Wijnandsrade werd.

Deze Martin Pluijmaekers is niet te verwarren met zijn neef (hun vaders waren halfbroers) en toevallig ook nog naam-, plaats- en tijdgenoot, **Martin Pluijmaekers (1757-1821)**, die na zijn studie aan het seminarie in Roermond⁶ en priesterwijding op 9 juni 1781 kapelaan in Voerendaal (1781-1787) en in Heerlen was (1787-1814) en later tot aan zijn dood pastoor in Schaesberg (1814-1821)⁷, in die tijd blijkbaar “een belangrijke plaats” met tegen de 1800 zielen⁸. De verwisseling tussen de ene en de andere priester Martin Pluijmaekers uit Voerendaal doet zich meer dan eens voor, zelfs bij niemand minder dan de bekende priester-historicus en later zelfs rijksarchivaris Jos Habets (1829-1893)⁹. Deze Martin Pluijmackers, kapelaan in Heerlen en pastoor in Schaesberg, werd op 12 februari 1757 gedoopt in Voerendaal als zoon van Michael Pluijmaekers (1722-1789), pachter op de Ten Hove, en Anna Maria Meijers (1724-1807). In 1791 (hij was toen kapelaan in Heerlen) ontbrandde een hevige strijd tussen hem en zijn medekapelaan Dionysius Penners

over de opvolging van hun ernstig zieke pastoor Arnold Morees. Deze strijd ging gepaard met allerlei steunverklaringen, het verzamelen van handtekeningen, het beïnvloeden van de doodzieke pastoor tot op zijn sterfbed en het elkaar voor de voeten lopen. Uiteindelijk zou Pluijmaekers' "concurrent" kapelaan Penners in 1792 Morees als pastoor van Heerlen opvolgen¹⁰. In 1797 werd er in de strijd om de eed van trouw aan de (Franse) Republiek nog actie tegen Pluijmaekers ondernomen¹¹. Ook kapelaan Pluijmaekers van Heerlen werd op 4 november 1798 vanwege zijn weigering de eed af te leggen tot deportatie veroordeeld. Na problemen met Penners als pastoor in Schin op Geul (1807), werd een zekere "Pluijmackers" genoemd als eventuele opvolger. Hoewel het ook hier niet helemaal duidelijk is om welke het eigenlijk gaat (Munier meent dat het de Heerlense kapelaan is), had Mgr. Zaepffel zijn vicaris-generaal Partouns al geïnstrueerd hem een examen af te nemen; "laat mij bovendien weten of hij in een of andere vorm al een pensioen geniet en regel verder de formaliteiten rond zijn officiële aanstellen", had hij eraan toegevoegd. De benoeming ging evenwel niet door¹².

Dan is er nog een oudere broer van de Wijnandsraadse pastoor Martin Pluijmaekers: **Max Pluijmaekers (1762-1811)**, op 8 april 1762 gedoopt te Voerendaal, die sinds 1787 als priester van het bisdom Roermond werkzaam was¹³, onder andere als kapelaan in Voerendaal (1788). Waarschijnlijk is het deze "Pluymaekers" die Mgr. Zaepffel bij de reorganisatie van zijn bisdom 1803 in gedachte had als "desservant" voor Vaals, maar die benoeming ging uiteindelijk niet door¹⁴. Max Pluijmaekers kwam in zijn geboorteplaats Voerendaal te overlijden op 29 oktober 1811, 49 jaar oud.

Tenslotte is er nog een oom van de Wijnandsraadse pastoor Martin en de Voerendaalse kapelaan Max: ook een **Max Pluijmaekers (1740-1790)**, die priester was. Deze was op 3 augustus 1740 in Voerendaal gedoopt als zoon van Martin Pluijmaekers, pachter op het Hoenshuis, en diens tweede echtgenote Catharina Quaedvlieg. Hij studeerde zes jaar humaniora aan het Jezuietencollege te Maastricht, trad op 10 oktober 1759 in bij de Jezuiten (Vlaams-Belgische provincie) en werd op 18 september 1773 tot priester gewijd¹⁵. Van 1778 tot 1790 was hij rentmeester van Adam Alexander graaf van Schellardt van Obbendorf, heer van Schinnen¹⁶. Hij kwam op 18 december 1790 te overlijden in Maastricht (Wyck): "1790, 18 decembris, obiit Trajecti-ad-Mosam in Wyck, in platea pontis in aedibus Freijns, ubi ab aliquo tempore commensalis erat, aetatis suae anno 51, sacerdotii 18, R.D. Maximilianus Pluymaeckers, fuerat suppressae Societatis Jesu membrum 14 annis"¹⁷. Max maakte op 4 november 1790 zijn testament op ten overstaan van notaris Gudi in Maastricht. Daarin gaf hij aan dat hij begraven wilde worden in de St. Martinuskerk van Wyck. Verder bepaalde hij dat al zijn meubels verkocht dienden te worden om daaruit de kosten van de uitvaart te betalen. Van de rest was 100 gulden bestemd voor de bedeling van de armen en het overige om HH. Missen te lezen "tot laeffenisse van mijne siele". Tot universeel erfgenamen van zijn onroerend goed benoemde hij zijn broer Peter en zijn zus Anna Elisabeth, gehuwd met Jan Schoenmaekers, ieder voor de helft, onder voorwaarde dat op die goederen

een bedrag zou worden opgenomen om zijn schulden aan voornoemde graaf van Schellard te vereffenen. Zijn “mobileire” nalatenschap werd op 20 december 1790 eveneens door notaris Gudi geïnventariseerd. De hoeveelheid meubels, huisraad, kleding en beddengoed was zeer groot. Vermeldenswaard zijn een dozijn zilveren lepels, vorken en messen, een gouden horloge en een schietgeweer. Zijn uitgebreide collectie boeken (met opgave van alle titels) omvatte 350 stuks. Verder bevat zijn testament een lange lijst van akten betreffende de aankoop van onroerend goed door (zijn neef) Martin Pluijmaekers (1757-1821)¹⁸, kapelaan in Heerlen en latere pastoor in Schaesberg.

Zijn andere neef, kapelaan Martin Pluijmaekers van Meerssen, werd op 20 juni 1813 tot pastoor in Wijnandsrade benoemd en op 30 juni daaropvolgend door vicaris-generaal Partouns uit Maastricht als zodanig geïnstalleerd. In het najaar van 1813 kon hij de nieuwe pastorie betrekken, de bouw waaraan zijn voorganger Westhoven al was begonnen¹⁹. en van de eerste dingen die pastoor Pluijmaekers na zijn aantrede in Wijnandsrade deed was het samenstellen van een “lijst der inwoners” van zijn nieuwe parochie. Dat was op 13 juli 1813, twee weken na zijn installatie. Het lijkt echter onwaarschijnlijk dat hij zijn ronde door het dorp op één dag maakte. Waarschijnlijker deed hij er drie dagen over, want de lijst is ook in drieën opgedeeld: (1) “Wijnandsraede”, (2) “op de Vinck” en (3) “Swijer”. Achter ieder “adres” noteerde hij niet alleen de hoofdbewoners, maar ook het aantal volwassenen (“eijge”), het aantal (inwonende) “domestieken” (knechten en dienstmeiden) en het aantal minderjarigen. De kersverse pastoor bezocht bij die gelegenheid weliswaar het tot de parochie Wijnandsrade behorende (maar inmiddels niet meer bestaande) huisje van de familie Mulkens op het einde van de Puttersweg nabij de Platsbeek (“i gen Hel”), maar verzuimde de “vijf huizen van Aelbeek” bezoeken, die ook tot de parochie behoorden. Op het einde van de lijst herstelde hij dit verzuim door op te merken: “daer hooren noch onder Wijnandsraede vijf huizen van Aelbeek, waarvan er twee zoomen seijd gedeeltelijk onder Hulsberg en anders onder Wijnandsraede ressorteeren”. Volgens de latere pastoor Peeters (1881-1887) behoorden “van het aanzienlijk gehucht Aalbeek ... slechts zes huishoudingen tot de gemeente, en drie tegelijkertijd tot de parochie Wijnandsrade; het overige behoort aan Hulsberg”²⁰. Het was pas in 1953 dat het tot een parochiële grenswijziging kwam waarbij geheel Aalbeek aan de parochie Hulsberg werd toebedeeld²¹. Wat de gemeente betreft zou de oude situatie nog gehandhaafd blijven tot de gemeentelijke herindeling van 1 januari 1982. Volgens pastoor Pluijmaekers telde zijn nieuwe parochie in totaal 235 “eijgen” (volwassen gezinsleden), 80 (inwonende) domestieken en 132 minderjarige kinderen, in totaal 447 personen. In 1796 werden er in totaal 397 personen geteld, waarvan 98 minderjarige kinderen en 48 (inwonende) domestieken²². In 1804 bedroeg het aantal inwoners van Wijnandsrade 374, te weten: 114 in het dorp, 126 in Swier, 48 op de Vink, 24 in Laar, 27 in Brommelen, 11 op De Velde, 11 op Niethuizen, 7 in Aalbeek, 5 in Hellebroek²³.

Toen de eerste termijn van het oude kerkbestuur ("kerkfabrieksraad") erop zat – het eerste "kerkbestuur nieuwe stijl" dat in 1810 door pastoor Westhoven geïnstalleerd was volgens de nieuwe Franse richtlijnen ("décret Impérial du 30 décembre 1809 concernant les Fabriques"), ging pastoor Pluijmaekers op 10 oktober 1813 over de installatie van een nieuw bestuur. Van de oude garde bleef alleen Jan Hendrik L'Ortye (1780-1852) van de Vink zitten. Dat had te maken met het feit dat hij (naast de burgemeester) de enige was die in de Wijnandsraadse gemeenschap een ambtelijke functie vervulde, n.l. die van (gemeente-)ontvanger. Die functie vervulde hij ook binnen het kerkbestuur: "Henry Lortye est le seul de la commune de Wijnandsrade designé officier. Ce Henry Lortye, ayant reçu cette nomination; c'est adressé d'abord au desservant et au marguillier Herman Joseph Coenen; ce dernier est aussi allé avec lui à Maestricht pour tacher, de faire rapporter cette nomination"²⁴. De oud-kerkmeesters Wijers, Eggen en Coenen moesten het veld ruimen en maakten plaats voor (de eerder genoemde "agent-municipal" en latere wethouder) Christiaan Quix, Jan Pieter Drummen, Jan Hubert L'Ortye en Jan Moonen. Het verslag van de installatie van het nieuwe kerkbestuur door pastoor Pluijmaekers en burgemeester Heuschen is bewaard gebleven: "l'an mil huit treize, le dix du mois octobre, nous Martin Pluijmaekers, desservant de la succursale de Wijnandsraede, et nous, maire de la dite commune, avons convoqué et installé comme conseiller de la fabrique de Wijnandsraede, les sieurs Chrétien Quix et Jean Pierre Drummen, nommés par l'arêtté de mr. le préfet du departement du 27 août 1813 et les sieurs Jean Hubert Lortije, Jean Moenen et Jean Henri Lortije, cultivateur, nommés par arêtté de mr. le grand-vicaire. Lesquels étant assemblés ont procédé d'abord a la composition du conseil en nomment au scrutin, le sieur M. Pluijmaekers, desservant, son president et le sieur Chrétien Quix, secretaire du conseil. Le conseil ainsi formé a choisi parmi ces membres les sieurs Jean Hubert Lortije, Jean Pierre Drummen et Jean Henri Lortije, qui comme marguillier entrèrent dans la composition du bureau. Fait a Wijnandsraede les ans mois et jour ci-dessus, J.M. Pluijmaekers, J. Heuschen, maire, J.H. Lortije, J. Henri Lortije, C. Quix, J.P. Drummen et J. Moenen". De kerkfabrieksraad ging vervolgens over tot benoeming van het "dagelijks bestuur" (bureau oftewel kamer): "l'an mil huit cent treize, le dix du mois d'octobre, nous desservant de l'église succursale de Wijnandsraede, et membres du conseil de fabrique, composant le bureau des marguilliers avons nommé president du bureau le sieurs Jean Pierre Drummen, le sieur Jean Henri Lortije, secretaire, et le sieurs Jean Hubert Lortije tresorier. Fait a Wijnandsraede les an mois et jour comme dessus. J.M. Pluijmaekers, J.P. Drummen, J. Henri Lortije, J.H. Lortije"²⁵. Laatgenoemde Jan Hubert L'Ortye (1767-1845) zou in 1822 aftreden (hij was inmiddels burgemeester geworden) en werd dat jaar als kerkmeester door (wethouder) Leonard Heusch opgevolgd, pachter op Niethuizen. Verder komen we in de periode Pluijmaekers verder nog als kerkmeester tegen: (koster) Alexander Soeren (vanaf 1823 als opvolger van Jan Hubert L'Ortye), (gemeenteraadslid) Jan Willem Beckers (vanaf 1824 als opvolger van zijn overleden schoonvader Jan Pieter Drummen), Jan Joseph Heusch (vanaf 1829 als opvolger van zijn overleden vader Leonard), Jan Hendrik Drummen (vanaf 1829 als opvolger van zijn zwager Jan Willem Beckers), Michael Quix (vanaf 1830 als opvolger van zijn overleden vader Christiaan) en (gemeenteraadslid) Mathis

Bemelmans (vanaf 1835 als opvolger van koster Alexander Soeren). In 1827 droeg pastoor Pluijmaekers de jaarlijkse pastoorsrenten, waarvoor hij wekelijks twee missen moest lezen, over aan de kerkbestuur²⁶.

Koster Soeren (1783-1859) volgde bij het aantrede van pastoor Pluijmaekers Herman Joseph Coenen op, die blijkbaar ook een rol speelden in rivaliteit tussen pastoor Westhoven en burgemeester Heuschen. Soeren kwam oorspronkelijk uit Klimmen was en in 1809 te Wijnandsrade getrouwd was met Catharina Elisabeth Stassen (1787-1859) uit Spaubeek. Alexander staat te boek als hoefsmid en woonde aanvankelijk in de (huidige) Oudenboschstraat, daar waar nu het gemeenschapshuis staat. Na de dood van (oud) koster Herman Joseph Coenen (1852), kocht hij van diens erfgenamen ook diens huis aan de huidige Körnerstraat (Dewez) en liet het volgens een gevelsteen in 1858 verbouwen²⁷. Onder pastoor Pluijmaekers werd er in Wijnandsrade onderwijs gegeven door een zekere Jos Kirchner (1818) en later door de uit Teuven afkomstige Mathijs Slotmakers (1818-1827)²⁸.

Begin 1822 kreeg pastoor Pluijmaekers nog wat hulp van een emeritus (rustend) priester die trouwens ook nog ver weg nog familie van hem was: de reeds genoemde **Jan Frederik Meijers (1739-1825)** uit Klimmen die aanvankelijk kapelaan in Klimmen was en later pastoor in Hulsberg (1778-1821). Als pastoor van Hulsberg had hij ook de eed van trouw aan de Franse Republiek geweigerd af te leggen. Hoewel ook hij daarom op 4 november 1798 tot deportatie veroordeeld was, maar werd hij vanwege zijn ouderdom onder politiebewaking gesteld. Dat gebeurde op voorspraak van zijn neef (oomzegger) Christaan Quix (1754-1829), pachter op hoeve “de Velde” en op dat moment ook “agent municipal” van Wijnandsrade²⁹. Evenals Westhoven werd ook Meijers in 1803 herbenoemd als pastoor van Hulsberg³⁰. Na zijn emeritaat woonde hij op “De Velde” in, waar hij ook op 15 november 1825 kwam te overlijden. Hij werd op het kerkhof te Wijnandsrade begraven³¹. Zijn grafsteen op het oude kerkhof van Wijnandsrade is bewaard gebleven. Erop staat te lezen: “1825, 17ma nov. hic sepultus est Rev. D.nus I.F. Meijers qui per annos 44 pastor in Hulsberg, apud consanguineos Quix emeritus in recessu obiit anno aet. 87mo; ora viator ut requiescat in pace”³². Zijn gedachtenisprentje vermeldt dat hij “vroegtijdig met de laatste Sakramenten voorzien, en menigmaal met die heilige Spijze gevoed ... in een suffenden ouderdom in de Heer” ontsliep. “Die ten tijde van 10 jaren het ambt van Vikaris te Climmen zijn geboorteplaats, met allen ijver bediend, en 44 als een waakzaam Herder in de Parochie van Hulsberg besteed hebbende, aldaar met woorden en voorbeeld zijne Schapen gevoed heeft. Als een vreedzaam en hartelijk geliefde Vader beminde hij zijne Onderdanen, zijne laatste Levensdraad heeft hij afzonderlijk in de Parochie van Wijnandsrade, bij zijne nabestaande afgerold, Welkers voorbeeldig en gestichtelijk Leven ons doet verhoplen dat hij reeds geniet de Hemelsche vreugden”³³.

Tussen haakjes: 2 ½ jaar later kwam ook priester **Michael Quix (1758-1828)** bij zijn broer Christaan op de “Velde” te overlijden. Daar op de “Velde” was hij ook

geboren en getogen. Na zijn priesterwijding in 1781 was als kanunnik verbonden geweest aan de collegiale kerk van St. Georg (am Waidmarkt) te Keulen (1791). Ook zijn grafsteen is nog altijd op het oude kerkhof van Wijnandsrade te vinden: "1828 die 9.na martii obiit in villa de Velde Rds. adum. Dns. Michael Quicx anno aetatis 70 sacerdotii 46 qui quondam canonicus Coloniae ad S. Georgium; ora viator ut requiescat in pace.Amen". In hoeverre Michael Quix als emeritus in Wijnandsrade (Velde) woonde is twijfelachtig: officieel was hij bij zijn overlijden (nog altijd) "te Ceulen aan den Rhijn gedomicilieerd"³⁴. Een half jaar na Michaels overlijden (november 1828) noteerde pastoor Pluijmaekers dat "op het eindje van november twee jaergetijden (gedaen moeten worden), het een voor den eerwaerde Heer pastoor Frederik Meijers, in zijn leven pastoor te Hulsberg en alhier begraven, en het ander voor de familie Quicx, te weten 'pro defunctis' tot het jaer 1835 in november voorzeijd incluijs, en een derde jaergeteijd tot 1839 inde meert voor den eerw. Heer Michiel Quicx in zijn leven canonick tot Keulen, hier overleeden en begraven. NB: voor deze drie vermelde jaerdiensten hebben d' erfgenaemen Quicx en Dekkers aan de kerk gegeven een superb casuijffel, diende voor wit couleür, met alle zijn toebehoor, al gestikt in zilver, met silver galoenen zeer rijkelijk en konstig gewerkt. Het fabriek zal eenige kleijne retributie weeten te vinden om pastoor en koster te betaelen. Wat mij anders aengaet en voor mijnen tijd, zal mij vergenoegen met 25 st. Luijks per jaergetijd".

Op 22 juli 1831 deed pastoor Pluijmaekers verslag van de eerste plechtige vormseltoediening na lange tijd³⁵. Bij die gelegenheid ontvingen een dertigtal kinderen uit Wijnandsrade samen met nog tweehonderd andere kinderen in de dekenale kerk van Schinnen het sacrament van het vormsel uit handen van de oorspronkelijk uit Leiden afkomstige Mgr. Cornelis van Bommel (1790-1852), die in 1829 als bisschop van Luik was aangetreden. Bij die gelegenheid trad burgemeester Jan Andries L'Ortye (1782-1877) van Laar op als peter van voor de jongens en Maria Josepha Boshouwers (1766-1853), weduwe van Leonard Heusch (1763-1828) van Niethuizen, als meter voor de meisjes.

Martin Pluijmaekers zou pastoor van Wijnandsrade blijven tot het voorjaar 1835. Zijn laatste doopsel schreef hij in op 3 maart 1835, zijn laatste overlijden op 22 maart 1835. Op 1 april 1835 werd opgevolgd door Peter Martin Hubert Beltjens (1801-1881) die oorspronkelijk uit Roermond kwam en daarvóór (van 1825 tot 1835) kapelaan in Schinnen was geweest en later pastoor in Nuth (1851-1869)³⁶. Pastoor Pluijmaekers ging met emeritaat; hij was inmiddels 71 jaar oud. Datzelfde jaar deed hij nog een schenking aan de kerk en de parochie van Voerendaal. Een jaar eerder had hij nog een bedrag van 284 francs aan de kerk van Voerendaal gelegateerd om daarmee een jaargetijde te stichten voor zijn vroegtijdig overleden broer Christiaan Frans Pluijmaekers (1778-1811)³⁷.

Pastoor Pluijmaekers kwam op 19 april 1837 in Hulsberg (Arensghout) te overlijden³⁸, twee weken na zijn 73e verjaardag, in het 47e jaar van zijn priesterschap,

en maakte zodoende het einde van de “Belgische periode” in deze streken (1839) niet meer mee, evenmin als de daarmee verband houdende overgang van de parochies aan deze zijde van de grens naar het vicariaat (1840) en latere bisdom Roermond (1853). Waarschijnlijk overleed pastoor Pluijmaekers ten huize van zijn nicht Anna Maria Pluijmaekers (1799-1854) die sinds 1819 gehuwd was met Winand Geilenkirchen (1785-1858). Dat hij ook in Hulsberg begraven werd, ligt voor de hand, hoewel het niet zwart op wit staat: “19 aprilis (1837) obiit Reverendus Dominus Joannes Martinus Pluijmaekers, olim pastor in Wijnandtsraede, 72 annorum, in Arensghoud”. Die inschrijving geschiedde door Jan Willem Meijers (1773-1840), van begin 1822 (als opvolger van de reeds genoemde Jan Frederik Meijers) tot eind 1837 pastoor in Hulsberg en daarvóór kapelaan in zijn geboorteplaats Voerendaal, waar hij uiteindelijk ook de laatste levensjaren zou doorbrengen³⁹.

Jos. L’Ortye
(pastoor)

(Eindnoten)

- 1 Bulletin Wijnandsrade 7 (1989) nr. 10
- 2 P.W.F.M. Hamans: Geschiedenis van het seminarie van het eerste bisdom Roermond 1570-1813 (Brugge 1986) blz.486
- 3 Geschiedenis van de parochie Bunde op site: "Genealogie Bartholomeus 1585-2012"; vgl. Hamans: Seminarie Roermond a.w. blz.503
- 4 J. Habets en W. Goossens: Geschiedenis van het tegenwoordig bisdom Roermond deel IV (Roermond 1927) blz.114-115, 121; vgl. Hamans: Seminarie Roermond a.w. blz.503
- 5 SRG ("Rijckheyt"): collectiemateriaal uit de nalatenschap van H.J.H.L. Hennen te Heerlen 1637-1938, m.n. invent.nr.259
- 6 Hamans: Seminarie Roermond a.w. blz.486
- 7 F.J.M. Wiertz: Geloven in Schaesberg – een beknopt overzicht van de geschiedenis van Schaesberg en vooral van zijn kerkgemeenschap 1700-1975 (Schaesberg 1975) blz.82-84; A. Mincke: Un prêtre concordataire dans le département réuni: Mgr. Zaepffel, évêque de Liège (1802-1808) (Leuven/Brussel 1985) blz.449; Hamans: Seminarie Roermond a.w. blz.486; Emile Ramaekers: Schaesberg en zijn kerk - Petrus en Paulusparochie 300 jaar (Landgraaf 2000) blz.30; Geschiedenis van de parochie St. Laurentius te Voerendaal a.w. blz.107
- 8 W.A.J. Munier: het mislukte pastoraat van Dionysius Penners in Schin op Geul (1806-1807) in LvH 46 (1996) blz.blz.56
- 9 Habets en Goossens: Geschiedenis bisdom Roermond a.w. blz.21.114.121
- 10 W.A.J. Munier: de benoeming van Dionysius Penners tot pastoor van de St. Pancratiusparochie in Heerlen in 1792 in Land van Herle 32 (1982) blz. 1-15.25-36.53-64
- 11 J. Grauwels: processen tegen refractaire priesters en rozenkransbidders in het departement van de Nedermaas in Het oude land van Loon 13 (1958) blz.222-223
- 12 Munier: Penners in Schin op Geul a.a. blz.65
- 13 Hamans: Seminarie Roermond a.w. blz.486; met dank aan Jo Pluymakers uit Beek
- 14 Minke: Mgr. Zaepffel, évêque de Liège a.w. blz.448
- 15 Limburgsche Leeuw nr. 8 (1959/1960)
- 16 H. Pijs: De heeren en heerlijkheden van Schinnen in Maasgouw 34 (1912) blz.89-93; met dank aan Har Pluijmaekers en Jo Pluymakers uit Beek
- 17 Th. Dohmen: Chronologische naamlijst van gestorven pastoors uit het voormalig Land van Valkenburg in Maasgouw 37 (1915) blz.26-29; met dank aan Har Pluijmaekers en Jo Pluymakers uit Beek
- 18 RHCL/NA invent.nr.2378 (notaris A. Gudi, 1790); met dank aan Har Pluijmaekers en Jo Pluymakers uit Beek
- 19 PAW: voorl. invent.nr. 88: lijst van vaste betalers over een periode van twaalf jaar aan de bouw van de pastorie, 15 maart 1812.
- 20 G. Peeters: Korte schets der geschiedenis van de Valkenburgsche heerlijkheid Wijnandsrade (PSHAL 1886) blz.385, voetnoot 1 en blz.400
- 21 Parochie-archief Wijnandsrade (PAW): voorl. invent.nr. 35: Bisschoppelijk besluit tot wijziging van de parochiegrens tussen Wijnandsrade en Hulsberg, 22 mei 1953
- 22 Franse Bevolkingslijst Wijnandsrade dd. 1 juni 1796 (FA 1053)
- 23 Jack Jetten: de geschiedenis van het schoolwezen in Wijnandsrade – een beknopt overzicht van het lokaal primair onderwijs in de 17e, 18e en 19e eeuw in Wijnandsrade BinnensteBuiten (Wijnandsrade 2007) blz.79; vgl. Peeters: Geschiedenis Wijnandsrade a.a. blz.402
- 24 RHCL: Frans Archief (03.01), invent.nr.808
- 25 PAW: voorl. invent.nr. 70: verslag van de installatie van de kerkfabrieksraad, 10 oktober 1813 en

andere stukken

- 26 Jetten: pastoorswisseling in een woelige tijd a.a. blz.310
- 27 Jos. L'Ortye: Coenen en andere Wijnandsraadse kosteren in bulletin Wijnandsrade 30 (2011) nr. 47 blz. 22-35
- 28 Jack Jetten: de geschiedenis van het schoolwezen in Wijnandsrade – een beknopt overzicht van het lokaal primair onderwijs in de 17e, 18e en 19e eeuw in Wijnandsrade BinnensteBuiten (Wijnandsrade 2007) blz.80-84
- 29 RHCL/FA (03.01), invent.nr. 800: "lijsten van tot deportatie veroordeelde priesters an VII (1799)" en 801: "verzoekschriften van onbeëdigde priesters om in plaats van deportatie onder politiebewaking te worden gesteld an VII (1799)". In de Valkenburgse Fluweelengrot staat hij vermeld als een aldaar ondergedoken priester ...
- 30 Mandements, lettres pastorales etc a.w. blz. 289
- 31 Jos Crott: pachters en pastoren: de familie Meijers in LvH (1986) blz.47-54 (met name blz.52)
- 32 NB: ook het grafmonument van zijn grootouders Frederik Meijers en Anna Schillings van hoeve Kardenbeek in Klimmen is bewaard gebleven; vgl. J.A.E. Schoenmaekers: Bijdragen tot de geschiedenis der hoofdbank Climmen in PSHAL 1906 blz. 385
- 33 gedachtenisprentje Jan Frederik Meyers (1739-1825) in nalatenschap Louise Beckers (1909-2012) Nuth
- 34 Jos. L'Ortye: Quix van de Vel(de) in twee delen – Bulletin Wijnandsrade 26 (2008) nr.40 en 27 (2009) nr.41
- 35 PAW: aantekening in doop-, huwelijks- en overlijdensregister Wijnandsrade 1802-1840; vgl. Peeters: Geschiedenis Wijnandsrade a.a. blz.427
- 36 Jan G.C. Simonis: Zielzorgers in het bisdom Roermond 1840-2000 (Sittard 2001) blz.232; vgl. Jetten: Pastoren van Wijnandsrade a.a. blz.20
- 37 SRG ("Rijckheyt"): Inventaris archief RK parochie H. Laurentius te Voerendaal 1639-1985, invent.nr. 73 en 76
- 38 Peeters: Geschiedenis Wijnandsrade a.a. blz.431; E. Koninckx: Le clergé du diocèse de Liège 1825-1967 deel II (Liège 1975) blz.256 (nr.3499)
- 39 Crott: Familie Meijers a.a. blz.47-54 (met name blz.49)

Sfeerimpressies 40ste Cultuur en Folklorefestival /

Op zaterdag 23 en zondag 24 juni vond het 40ste Cultuur- en Folklorefestival van Wijnandsrade plaats. Het festival was deze keer rondom het centrale thema 'De Bokkenrijders' opgebouwd, met onder andere een expositie, een diaklankbeeld, een speciale wandeling en het toneelstuk 'De Bokkenrijders terug van weggeweest'. Na een zonnige en druk bezochte zaterdag viel de zondag letterlijk en figuurlijk in het water.

Optreden Ivo van der Bijl

Zaterdag

Zondag

De wielercarrière van Jan Janssen began in Wijnandsrade

Jan Janssen had de Tour de France in 1968 niet gewonnen en was niet een van de meest succesvolle wielrenners van ons land geworden, als hij zijn beroeps carrière niet in Wijnandsrade was begonnen. Zo bleek tijdens de publiekspresentatie van het boek 'Over de heuvels', dat medio 2012 werd uitgegeven bij gelegenheid van de Wereldkampioenschappen wielrennen in Valkenburg.

Zijn eerste profwedstrijd ooit fietste hij namelijk in 1962 in Wijnandsrade. Dit zeer tegen de zin van zijn streng katholieke ouders, die het heidense fietsen van hun zoon Jan niet zagen zitten. 'Terwijl ik in Wijnandsrade nota bene won en er de overwinningsmedaille kreeg omgehangen door mijnheer pastoor!', aldus Jan Janssen. En laat die actie van de pastoor nu net zijn redding blijken. 'De fotograaf van de plaatselijke krant had een foto gemaakt van de pastoor en mij. En toen mijn ouders die krant zagen, waren ze meteen om. Mijnheer pastoor die mij feliciteerde met de overwinning! Zij waren apetrots en wielrennen was geen enkel probleem meer'.

In die tijd was pater Meijs de pastoor van Wijnandsrade (om precies te zijn van 1961 tot 1971), dus fiets-minnend Nederland heeft het aan deze verre voorganger van pastoor L'Ortye te danken dat Jan Janssen in de daaropvolgende jaren doorbrak en vele aansprekende titels in de wacht sleepte, waaronder in 1964 het Wereldkampioenschap en in 1967 de Ronde van Spanje.

Een postuum eerbetoon aan pastoor Meijs en een lauwerkrans op zijn graf zijn hier toch wel op zijn plaats!

Wiel Oehlen

Bronnen

- Limburgs Dagblad, de sportrubriek TamTam, woensdag 22 augustus 2012, bladzijde C8
- Jack Jetten, Bulletin Wijnandsrade, jaargang 25, nummer 37, de pastoren van Wijnandsrade, deel 3

De wielercarrière van Jan Janssen begon in Wijnandsrade (foto van internet)

Gemengd nieuws

Wijnandsrade 5 mei 1933 - Zondag j.l. herdacht dhr. Coenen koster-organist alhier den dag waarop hij voor vijf en twintig jaar geleden, in onze parochie in dienst trad. Onder assistentie van twee Eerw. Paters uit het College van Christus Koning alhier, droeg de Zeer Eerw. Heer Pastoor de plechtige Hoogmis tot intentie van den jubilaris op, waarbij het kerkelijk zangkoor op loffelijke wijze 'n meerstemmige Mis uitvoerde. Onder aanbieding van enkele cadeaux werd dhr. Coenen na de H. Mis door het Parochiaal Kerkbestuur en de leden van het zangkoor, gehuldigd. Dat dhr. Coenen ook in de toekomst nog vele jaren met jeugdigen ijver bezielde moge werken tot heil eer parochie Wijnandsrade, is onze vurigste wensch.

Wijnandsrade 30 april 1992 - De koster van Wijnandsrade Emile Hubert Coenen (68 jaar) heeft gisteren de zilveren ere-medaille in de orde van Oranje-Nassau gekregen. Al vijftig jaar is hij koster en organist. Coenen behoort tot een oer-oud kostersgeslacht. Al in de 16de eeuw zorgden zijn voorvaders voor de H. Stephanuskerk. Zijn ouders woonden nog in het kostershuis dat vlak naast de kerk lag. Feitelijk beschouwden zijn ouders de kerk als een verlengstuk van hun huiskamer. Als organist raakte Coenen betrokken bij het verenigingsleven. Hij richtte op een gegeven moment een kerkelijk zangkoor op. Tot een tiental jaren geleden was hij dirigent van dat koor. Dat de koster erg van Gregoriaanse gezangen houdt, weet iedereen in Wijnandsrade. Maar hij heeft meer kwaliteiten. Al meer dan 37 jaar zorgt hij voor het parochieblaadje. Hij schrijft het, redigeert het en drukt het ook nog. Daarnaast was hij ook nog enige tijd actief als correspondent van het Limburgs Dagblad. Van 1955 tot 1982 was Coenen ook nog werkzaam op het gemeentehuis.

Wijnandsrade 1 december 1926 - Zaterdag- j.l. viert de fanfare „St. Cecilia” feest. In den namiddag maakte het gezelschap een muzikale wandeling door het dorp. 's Avonds werd aan donateurs en leden in de zaal Stcins een souper aangeboden, in gezellig samenzijn werd de feestavond die zeer druk bezocht was, doorgebracht.

Wijnandsrade 30 juni 1966 - Tijdens de laatste raadsvergadering van de gemeenteraad van Wijnandsrade werd het verzoek van het bestuur van de gemengde lagere school St. Stephanus om over te gaan tot aanschaffing van de noodzakelijke leermiddelen en meubilair, waarvoor de gemeente gelden beschikbaar moet stellen, goedgekeurd.

Hoewel de raadsleden unaniem van mening waren dat het voor de lagere school slechts een noodoplossing is ging men toch tot goedkeuring over. Daarbij hoopte de raad -lat de bouw van een nieuwe school die al jaren op het programma staat, spoedig haar besluit zou krijgen. Het voorstel van B en W., in opdracht van de directeur van volkshuisvesting, om het pand Swier 117, dat te zijner tijd door de huidige bewoner zal worden ontruimd vanwege voorgenomen nieuwbouw onbewoonbaar te verklaren is door de gemeenteraad verworpen. De raad was van mening dat bij afbraak van het betreffende pand, dat bovendien is opgenomen in de lijst van monumentenzorg het ernaast gelegen perceel schade zou lijden. Tenslotte werd wijziging van het reglement Bouwfonds voor Limburgse Gemeenten goedgekeurd.

(Uit het knipselarchief van Jack Jetten)

Terloops (I)

Wat wonen
de mensen hier
toch mooi, vonden
de automobilisten,

die over de nieuwe
Buitenring voorbij raasden

en die maar niet
begrepen waarom

de mensen hen hier
in het voorbij razen
zo zielsongelukkig
nakeken.

Wiel Oehlen

Terloops (2)

Wegen
steeds meer
wegen,

heuvelland
steeds minder
heuvelland,

tot de dag waarop
enkel wegen,

wegen
met wegen
verbinden.

Wiel Oehlen

Heemkundevereniging Vrienden van Wijnandsrade

Opgericht op 22 december 1981 als de stichting Vrienden van Wijnandsrade
Sinds 1994 notarieel geregistreerd als een heemkundevereniging

Rekeningnummer

1377.98.490 voor donaties (e.d.)

1377.35.371 voor contributie

t.n.v. Administratiekantoor Labor bv, Nuth

Website:

www.vriendenvanwijnandsrade.nl

Dagelijks bestuur

Voorzitter: Wilfried Dabekaussen (045 – 524 13 20)

Vice-voorzitter: Jack Jetten (045 – 524 11 35)

Secretaris :Jo Luijten (045 – 524 24 29, Mascherelstraat 16, 6363 AW Wijnandsrade, jam.
luijten@ziggo.nl)

Penningmeester: Rein Krikke (045 – 565 01 21)

Ledenadministrateur: Ria Marell (045 – 524 51 67)

Algemeen bestuur

Thei Bindels (045 – 524 30 08)

Marjan den Boer-Blöebaum (045 – 524 41 32)

John Bruls (045 – 524 38 57)

Hub Gerards (045 – 577 87 12)

Arnold de Haas (045 – 524 43 72)

Jan Jansen (045 – 524 26 96)

Henk van Malkenhorst (045 – 524 23 44)

Math Marell (045 – 524 17 05)

Jos L'Ortye (045 – 524 12 08)

Esther Steins (06 – 23 45 49 19)

Erevoorzitters

F. Cortenraad

J. Jansen

Ereleden

J. Berger, H. Beckers, H. Binderhagel, Martin Bless, T. Bloebaum-Habets, E. Coenen-Vaessen, G. Cox, J. Habets, J. Jetten, T. Kickken-Senden, J. Luijten, H. van Malkenhorst, M. Marell, Z. Marell, Z. Meessen, W. Oehlen, J. en A. Pijls-Emonds, C. Rutten, A. Teheux, H. Vos, J. van der Zee

'Bulletin Wijnandsrade' verschijnt twee keer per jaar. Een abonnement kost minimaal € 10,- per jaar (de meeste leden betalen spontaan een hoger bedrag). Wij gaan ervan uit dat de leden die 'Bulletin Wijnandsrade' per post ontvangen dit bedrag zelf spontaan verhogen tot minimaal € 15,-.

**Deze publicatie is tot stand gekomen met medewerking van:
Heuts Mobiliteit en Vrijetijd**

Foto achterpagina

De harpspeelster van de hand van Fons Bemelmans (1994).

